

LETNIK XXXV, ŠTEVILKA 1-2/2019

NOVA GLASILO
FILATELISTIČNE
ZVEZE SLOVENIJE
FILATELIJA

ISSN 1408-0303

V tej številki si lahko preberete:

Peter Suhadolc Beseda predsednika	3
Igor Pirc Razstava SLOVENIJA 2019 - rezultat ekipnega delovanja FZS	4
Boštjan Petauer Čudoviti svet maksimum kart (IV.)	11
Tomaž Artel Kako se je postopalo z nefrankiranim vrednostnim pismom?	16
Marjan Merkač Poštno hranilna karta	18
Robert Jordan, Veni Ferant Razstava FIMERA 2019 bo v Trbovljah	19
Veselko Guštin Pepelke ali znamke, ki to niso!	20
Bojan Bračič Adijo doplačilnice!	22
Alojz Tomc Pošta na Bučki skozi čas - 1. del	27
Franc Klemencič Prevoz pošte po sistemu zrak (letalo) – morje (ladja) – zrak (letalo) »KATAPULT« POŠTA	39
Boštjan Petauer Recenzija	44
Urednik Rešitev nagradne križanke	45
Veselko Guštin Ponaredki	46
Igor Pirc Deveto Okno Kranj 2019 je pred vrati	48
Boštjan Petauer FES izdal 100. mnenje	49
Boštjan Petauer Vavpotičevi Verigarji tudi v Novem mestu	50
Peter Suhadolc in Veselko Guštin Svetovna filatelistična razstava THAILAND 2018 v Bangkoku	52
Mitja Pelicon 70 let Filatelističnega kluba Koper	55
Srečko Beričič Burno leto za škofjeloške filateliste	56

Vojko Čeligoj
Franc Poklar – filatelista, numizmatik in raziskovalec domače arheologije - stoletnik 61

Igor Pirc
Atlantik vabi v goste 62

Igor Pirc
Vabilo k razstavljanju na razstavi
NAPOSTA 2020 - februarja 2020 v Nemčiji 63

Uganka 63

**NOVA GLASILO
FILATELISTIČNE
ZVEZE SLOVENIJE**

FILATELIJA

„Za bogatitev in širjenje filatelističnega znanja.“

NOVA FILATELIJA
Glasilo Filatelistične zveze Slovenije

Filatelistična zveza Slovenije (FZS) je registrirana v Ljubljani kot neprofitna organizacija zveze filatelističnih društev v Sloveniji.

FZS je članica Mednarodne filatelistične zveze (Federation International de Philatelie - FIP) in Združenja evropskih filatelističnih zvez (Federation Of European Philatelic Associations - FEPA).

Za izdajatelja:
Peter Suhadolc, predsednik FZS.

Uredniški odbor

Glavni in odgovorni urednik:
Veni Ferant
e-naslov: veni.ferant@gmail.com

Člani uredniškega odbora:
Bojan Bračič, Veselko Guštin, Igor Pirc, Alojz Tomc.

Ponatis člankov z navedbo avtorja je dovoljen samo s pisnim soglasjem uredništva.

Fotografija na ovitku:
Hrbtna stran poštne spremnice paketa, ki je bil 13. X. 1919 poslan iz Bučke v Krško. Odtisi žigov pričajo, da je zajec v paketu prispel na cilj že naslednji dan (iz zbirke Bojana Kranjca).

Oblikovanje in priprava za tisk: Veni Ferant.

Tisk: Tiskarna Koštomaj, Celje. Junij 2019.

Naklada: 850 izvodov.

Naslov uredništva: Filatelistična zveza Slovenije, p.p. 1584, 1001 Ljubljana.
<http://www.fzs.si>

ISSN 1408-0303
Cena: 2 €, za tujino 3 €.
Člani FZS prejemajo glasilo brezplačno.

Beseda predsednika FZS

Dragi prijatelji filatelisti!

Tokrat imate v rokah prvo letošnjo številko Nove Filatelije, ki je dvojna. To pa zato, ker smo bili vsi, z glavnim urednikom vred, v prvem trimesečju letošnjega leta zavzeti s pripravami na razširjeno mednarodno razstavo Slovenija 2019, nato pa s pripravo našega vsakoletnega Zbora članov.

Razstava Slovenija 2019 ni bila le v okviru Filatelije Alpe Jadran, ampak tudi v sklopu

proslav ob stoti obletnici naših prvih slovenskih znamk, Verigarjev. V ponos nam je, da so bile vse proslave pod častnim pokroviteljstvom predsednika Republike Slovenije, g. Boruta Pahorja, za kar se mu iskreno zahvaljujemo.

S proslavami na to pomembno obletnico smo začeli že lani sredi oktobra z mednarodnim simpozijem na temo Verigarjev, izdajo zadevnih referatov v Zborniku »100 let Verigarjev«, in izdajo 15-mesečnega koledarja, ki zaznamuje pomembne datume, povezane z novonastalo Državo SHS in izidi verigarjskih znamk.

Razstava Slovenija 2019 je na najboljši način zaključila ta sklop proslav. K njenemu uspehu je pripomoglo predvsem ekipno delo tako večine članov IO FZS kot mnogih prostovoljcev iz društev članic Zveze FZS. Dobro zasnovano delo in porazdelitev dolžnosti je privedlo do tega, da smo dosegli sponzorstvo tako Pošte Slovenija d.o.o. kot Mednarodne filatelistične zveze FIP in Občine Kamnik, ter pokroviteljstvo Evropske filatelistične zveze FEPA. Na razstavi smo zaradi tega lahko gostili svetovni vrh mednarodne filatelije: predsednika FIP g. Bernarda Bestona, podpredsednika FIP g. Bernarda Jimeneza, predsednika FEPA g. José Ramón Morena, poleg predsednika Filatelije Alpe Jadran g. Heima Tschernatscha in predsednika HSF g. Nenada Rogino.

Naj se tu za to izjemno delo zahvalim organizacijskemu odboru in posebej njegovemu predsedniku Igorju Pircu, g. Miranu Jerebu za skrb glede logistike, uredniku trojezičnega kataloga Alojzu Tomcu, Boštjanu Petauerju za stike z mediji, Bojanu Bračiču za delo komisarja, Petru Kramarju za delo s financami, Veselku Guštinu in Igorju Pircu, ki sta bila z menoj med sodniki, Veniju Ferantu za vse tiskarske rešitve, ekipi prostovoljcev iz raznih društev, ki je postavljala in pospravila razstavne vitrine, ter vsem ostalim, ki so nesebično pomagali tej razstavi. Izčrpno poročilo o razstavi si lahko preberete v članku Igorja Pirca v tej številki.

Po splošni oceni vseh udeležencev je bila izvedba razstave Slovenija 2019 nad vsemi pričakovanji in ena najboljših zadnjih let. Prav zato še enkrat hvala vsem v imenu Zveze FZS!

*Peter Suhadolc
Predsednik Zveze FZS*

Igor Pirc

Razstava SLOVENIJA 2019 - rezultat ekipnega delovanja FZS

Mednarodna filatelistična razstava Delovne skupnosti Alpe Jadran Filatelije v Kamniku je bila posvečena stoletnicam Verigarjev, naših prvih poštних znamk, konca prve svetovne vojne, ustanovitvi Države SHS in ustanovitvi Poštnega in telegrafskega urada v Ljubljani ter 70. obletnici ustanovitve Filatelistične zveze Slovenije.

V Zvezi FZS smo s pripravami na mednarodno razstavo pričeli že pred tremi leti; najprej smo izbrali najprimernejši kraj za pripravo in izvedbo razstave. Kamnik se je ponujal iz več razlogov; predvsem kot rojstno mesto akademskega slikarja Ivana Vavpotiča, ki je Verigarje ustvaril, in njegovega rojaka generala Rudolfa Maistra, borca za severno mejo. Datum razstave smo uskladili z občinskim praznikom, ki je 29. marca, na dan Maistrovega rojstva.

Zamisli smo skupaj s kamniškim Filatelističnim društvom predstavili najprej tedanjemu županu Marjanu Šarcu in nato novemu – Mateju Slaparju. Rezultat obojestranske podpore so bili razstavní prostori v novoustanovljenem in tudi restavriranem Zavodu Mekinje, nekdanjem uršulinskem samostanu. Skupaj z Miranom Jerebom, tajnikom FD Kamnik, sva že lani »zasedla« vse razpoložljive prenočitvene kapacitete v Hotelu Malograjski dvor, Penzionu Pri Cesarju, Pod Skalo in delno v Gostišču Repnik, ki smo ga izbrali za zaključno slovesnost (palmares).

Že v pripravi na *Mednarodni simpozij Verigarji 100* smo pridobili častno pokroviteljstvo predsednika Republike Slovenije Boruta Pahorja, v častnem odboru

razstave pa so bili tudi župan Občine Kamnik Matej Slapar, predsednik Svetovne filatelistične organizacije (FIP) Bernard Beston, predsednik Evropske filatelistične zveze (FEPA) José Ramón Moreno, predsednik *Delovne skupnosti Alpe Jadran Filatelija* Heimo Tschernatsch, generalni direktor Pošte Slovenije mag. Boris Novak in predsednik Zveze FZS dr. Peter Suhadolc.

Svetovna organizacija FIP je pozitivno odgovorila na našo prošnjo za podporo razstavi in nam namenila 5.000 ameriških dolarjev, pridobili smo tudi pokroviteljstvo evropske organizacije, vendar je potrebno posebej poudariti, da je bil **glavni sponzor**, ki nam je ob močni logistični in materialni podpori omogočil izvedbo razstave, **Pošta Slovenije**.

Organizacijski odbor je sredi marca 2018 razposlal vabilo deželam članicam *Alpe Jadran Filatelije*, da se udeležijo razstave I. ranga SLOVENIJA 2019. Vlogo in naloge glavnega komisarja je prevzel Bojan Bračič, sodniško področje Peter

Suhadolc, kot vodja razstave (in vseh kamniških lokacij in zadev) je deloval Miran Jereb, razporeditev vitrin in drugih namembnosti po prostorih je vodil Veselko Guštin, Veni Ferant je skrbel za vse vrste obeležitev, od oznak za vitrine in eksponate, priponek za udeležence vseh vrst, za plakate, transparente itd., Boštjan Petauer za stike z mediji, Peter Kramar za finančno spremljavo, in na koncu, a ne nazadnje, je Alojz Tomc kot urednik pripravil bilten in katalog razstave.

Katalog razstave

V obrazložitev naslova članka naj kot predsednik organizacijskega odbora posebej poudarim, da smo delo zastavili tako, da je bil vsak produktivni vodja samostojen in odgovoren za svoj

del nalog, vendar pa se je proces priprave razstave nenehno »pretakal« med posameznimi vodji, saj smo se pojavljali enkrat v vlogi vodje, drugič kot podizvajalci (npr. kot prevajalci besedil *Kataloga* v tuj jezik ali obratno). V vsem času pred in med razstavo ni bilo enega spora ali nesporazuma, kar kaže na visok nivo odgovornega dela v skupini.

Posebno poglavje je postavitve razstave in končno podrtje. Tu se hvalnica širi na skoraj dvajset posameznikov, članov slovenskih društev, ki so priskočili ne samo na pomoč, pač pa kar na izvedbo! Najštevilčnejši so bili spet predstavniki revirjev. Hvala vsem njim, ki znajo z vitrinami in ki so dneva pred in ob zaključku razstave popestrili z dobro voljo.

„Gasilska“ fotografija ekipe, ki je v torek prevzela in postavila vse razstavne vitrine.

V tekmovalnem delu razstave je bilo 88 eksponatov v tristo vitrinah, sedem v častnem razredu in pet netekmovalnih. V častnem razredu, posvečenem poštnim izdajam novonastalih držav po razpadu habsburške monarhije, so bili slovenski *Verigarji*, češki *Hradčani* in hrvaško-slovenske *Međimurske in prekmurske izdaje* (načrtovan je bil *Listopad*). Sedem vrhunskih zbirk. Posebej je seveda treba omeniti z veliko zlato medaljo nagrajeno zbirko *Slovenia 1919-1921* danskega zbiralca Pera Friisa Mortensena, ki je bila v Sloveniji razstavljena drugič in mogoče tudi zadnjič.

Igor Pirc, Per Friis Mortensen in Henk Buitenkamp pred zbirko Verigarjev

Na odprtju razstave, ki jo je profesionalno pripravila in vodila dramaturginja Staša Prah, je prisotne pozdravil najprej gostitelj Matej Slapar, župan Kamnika, nato pa vsi v častnem odboru imenovani predsedniki svetovne, evropske, regionalne in nacionalne zveze, direktorica PE Ljub-

ljana Pošte Slovenije, Karmen Hauc ter češka veleposlanica, njena ekscelenca Vera Zémanova. Za svečano vzdušje na odprtju so poskrbeli člani trobilnega kvarteta Pihalnega orkestra KUD Pošta Maribor, pa tudi vse dni lepo, včasih nekoliko sveže, zgodnjespomladansko vreme.

Dramaturginja Staša Prah je vodila slovesno odprtje razstave.

Obiskovalci prireditve so napolnili dvorišče samostana Mekinje.

Zbrane na odprtju je pozdravil gostitelj, župan Občine Kamnik, g. Matej Slapar.

Predsednik FZS dr. Peter Suhadolc med pozdravnim govorom

Heimo Tschernatsch, predsednik Združenja AJF

Bernard Beston, predsednik FIP

José Ramón Moreno, predsednik FEPA

Vodstvo uprave FEPA je na svečanosti podelilo tudi visoko priznanje, ki ga je za svoje delo prejelo Filatelistično društvo Ljubljana.

„Samo toliko nam je še manjkalo, da bi pokrili vse stroške razstave!“, je morda mislil predsednik pripravljalnega odbora razstave Igor Pirc.

V imenu glavnega pokrovitelja razstave, Pošte Slovenije, je navzoče nagovorila ga. Karmen Hauc, direktorica PE Ljubljana.

Prisotne je nagovorila tudi njena ekselenca Vera Zémanova, veleposlanica Republike Češke v Sloveniji.

Stojnica Pošte Slovenije ...

... in ostali ponudniki filatelističnega materiala.

FILATELISTIČNA RAZSTAVA
SLOVENIJA 2019
KAMNIK, 28.–31. MAREC 2019

Konec marca je bil Kamnik in s tem Slovenija središče filatelističnega sveta. Poleg razstave je štiri dni prej tu potekal namreč tudi nadaljevalni seminar za sodnike svetovne zveze t. i. *FIP Jury Academy*, ki jo je tehnično pripravili naš organizacijski odbor, vodili pa izkušeni mentorji-sodniki FIP Peter McCann iz ZDA, Charles Verge iz Kanade, Bernard Beston iz Avstralije ter Peter Suhadolc iz Slovenije.

Ob dobrem kosilu so imeli udeleženci seminarja tudi dovolj priložnosti za izmenjavo mnenj.

Med trinajstimi udeleženci seminarja je bil tudi Igor Pirc, FIP sodnik za pošne celine. Pogoji za izvedbo seminarja (prostori,

hotel, prehrana – *Okusi Kamnika* in ne nazadnje tudi cene) so predstavnike svetovne zveze tako navdušili, da so napovedali naslednji seminar spet v Kamniku.

Skupna fotografija predstavnikov Alpe Jadran Filatelije po končanem letnem sestanku; skupaj s predsednikom FIP Bernardom Bestonom in našim častnim članom Pedrom vaz Pereiro iz Portugalske.

Udeležencem iz tujine smo nudili organiziran ogled Kamnika in galerijske razstave, posvečene slikarju Ivanu Vavpotiču. Z Medobčinskim muzejem Kamnik smo se namreč že lani dogovorili,

Naše goste smo popeljali tudi na enega najlepših kotečkov pri nas - na Bled.

da bo razstava odprta še v času naše razstave. Na sobotni izlet smo tuje goste popeljali na Bled (gostitelj je bil župan Bleda Janez Fajfar), na svečanost s podelitvijo priznanj komisarjem in sodnikom pa v gostišče Avsenik v Begunje - tu nas je pozdravil župan Radovljice Ciril Globočnik.

Predstavnik Švice Jvo Bader, častni član FZS Pedro vaz Pereira s soprogo Ano

Sobotna podelitev priznanj, t. i. *Palmares*, je potekala v gostišču Repnik nedaleč iz Kamnika. Uvodno vzdušje so čudovito ustvarile mlade glasbenice *Glasbene šole Kamnik* pod vodstvom ravnateljice Neže Gruden z zelo dovršeno izvedbo naslednjih skladb: *Cvetje v jeseni*, *Stu ledi*, *Slovensko dekle*, *Titanik* in *Lesarjev maln*.

Mlade umetnice so navdušile vse nas, pa seveda prav vse tuje goste.

Glasbenice dveh glasbeno nadarjenih družin so bile Nika Juvan (flavta), Manca Juvan (citre), Petra Juvan (diatonična harmonika), Janja Petrič (citre), Nuša in Andreja Petrič (kamenčki in petje).

Poleg zlatih medalj in posebnih nagrad smo podelili *Grand prix* razstave, kamniško majolko, donacijo Občine Kamnik, dr. Helmutu Kobelbauerju za eksponat »*Po veliki vojni*« (*Nach dem Grossen Krieg*).

Najvišjo nagrado razstave „Grand Prix“ je prejel dr. Helmut Kobelbauer.

Zahvalili smo se vsem tvornim organizatorjem in udeležencem dogodka, pa sponzorjem - Pošti Slovenije, podjetju Span, firmi AKD, občini Kamnik in Bled, Veleposlaništvu Republike Češke, Filateliji Phila, Philadriji in še nekaterim, skupaj z donatorji, ki so omogočili, da je bila letošnja razstava delovne skupnosti *Alpe Jadran Filatelija* ocenjena kot najboljše organizirana doslej!

Poleg podeljenih priznanj razstavljavcem pa je bil organizacijski odbor razstave pod vodstvom Igorja Pirca deležen tudi darila hrvaških filatelistov, ki ga je izročil Željko Pintarić iz Varaždina.

Sestanek AJF je bil na programu kot običajno v nedeljo dopoldne in je potekal v zelo dobrem ozračju, saj so pohvale na račun dobre organizacije razstave kar deževale, celo s strani dveh običajnih kritikov iz Švice in Madžarske. Prisotne je pozdravil tudi predsednik FIP Bernard Beston in poudaril pomen regionalnih razstav.

Bernard Beston, predsednik FIP, sicer k nam ni pripotoval s kolesom, je pa poziral s prevoznim sredstvom naših poštarjev.

Za naslednjo razstavo bi bila na vrsti Švica, a si je že drugič vzela eno leto odloga; tako se je za razstavo v prihodnjem letu ponudila Italija. Predsednik filatelističnega društva iz Trbiža Francesco Gibertini se je zavezal, da bo pripravil razstavo leta 2020. Z naše strani smo mu že nudili nekaj koristnih informacij in obljubo, da mu bomo po naših močeh pomagali.

Predsednik FD Kamnik Slavko Novak, predsednik FZS Peter Suhadolc, predsednik FIP Bernard Beston, predsednik FEPA José Ramón Moreno in predsednik delovne skupnosti AJF Heimo Tschernatsch.

Opomba: Po zaključku razstave smo prejeli več čestitk za izjemno dobro organizacijo razstave, tekoče informiranje, posebej tudi za prehrano (*»Okusi Kamnika«*), in kar je posebej razveseljivo, za *Katalog razstave*, ki ostaja trajni dokaz naše privrženosti dobro opravljeni nalogi!

Igor Pirc

Predsednik organizacijskega odbora v imenu celotne razširjene ekipe

Fotografije so prispevali različni avtorji.

**FILATELISTIČNA RAZSTAVA
SLOVENIJA 2019**
KAMNIK, 28. – 31. MAREC 2019

Boštjan Petauer

Čudoviti svet maksimum kart (IV.)

(Priprava tekmovalne razstavne zbirke)

V tem četrtem in hkrati tudi zadnjem delu našega prispevka o maksimafiliji bomo spoznali osnovna pravila o pripravi tekmovalnih eksponatov s tega področja. Tistim, ki želijo pripraviti razstavni eksponat, že v začetku toplo priporočamo temeljito seznanitev ne samo s pravili, ki zadevajo maksimafilijo, ampak tudi s splošnimi pravili za ocenjevanje tekmovalnih eksponatov (GREV) na FIP razstavah. Oboje namreč sodniki upoštevajo tudi na razstavah nižjega ranga (državnih, regionalnih itd.).

Nekatera pravila so splošna in veljajo za vse FIP tekmovalne razrede, druga pa le za področje maksimum kart. Slednja bomo obravnavali še nekoliko podrobneje kot prva in pri tem opozorili tudi na nekatere pomanjkljivosti, ki smo jih sodniki zaznali pri ocenjevanju eksponatov iz maksimafilije na razstavi MaksiRavne 2018 (v nadaljnjem tekstu: razstava). Marsikateri eksponat bi tam dobil boljšo oceno, če bi razstavljaivec upošteval FIP pravila.

V tem delu bo prikazanega nekoliko manj slikovnega gradiva kot v prejšnjih, s čimer se bomo izognili ponavljanju že prikazanega.

Priprava tekmovalne razstavne zbirke – klasifikacija eksponatov

Eksponate iz maksimafilatelije lahko razdelimo na:

- Države ali skupine držav
- Specializirano ali študijsko področje in
- Tematiko

Zbirke posamezne države ali skupine držav vključujejo maksimum karte, ki so narejene z uporabo znamk ene (npr. Slovenije) ali več (npr. dežele Alpe Jadran, bivše Jugoslavije itd.) držav, ki so

med seboj povezane z geografskimi, zgodovinskimi ali kulturnimi vezmi. Na splošno se je potrebno izogniti kronološkemu vrstnemu redu izdaj, razen pri tradicionalnih eksponatih, ki so omejeni na eno obdobje.

Specializirane ali študijske zbirke so osnovane, glede na izbor razstavljavca, ali na sestavnih delih maksimum kart, na različnih skladnostih (ali na obojem) ali na določenem obdobju.

Tematske zbirke vsebujejo maksimum karte v zvezi z neko določeno temo (mostovi, cerkve...). Niso niti prostorsko ali časovno omejene.

Priprava tekmovalne razstavne zbirke – splošna pravila za ocenjevanje

Ocenjevanje eksponatov na FIP razstavah se odvija na osnovi dobro določenih splošnih meril. Za eksponate iz maksimafilije je dan poseben poudarek znanju in prikazani največji možni skladnosti vseh treh sestavnih elementov.

Eksponat iz maksimafilije je sestavljen izključno iz maksimum kart. Tu torej ni odprtega razreda kot pri nekaterih drugih tekmovalnih razredih. Na razstavi so nekateri razstavljavci prikazovali v okviru svojih eksponatov tudi drugo gradivo ... in

po nepotrebem izgubljeni točke. Na razstavi *Thailand 2018* v Bangkoku sem v pogovoru z gospo Jenny Banfield, predsednico FIP komisije za maksimafilijo, izvedel, da je sicer bilo že nekaj predlogov, da bi se poleg MK lahko v zelo omejenem obsegu lahko razstavilo še kaj drugega (npr. nefilatelistično gradivo ali pa kaka starejša MK na osnovi fotografij – to je bil moj predlog), ampak nič od tega ni bilo sprejetega.

Kvaliteta sestavnih elementov in njihova medsebojna skladnost kvalificirajo maksimum karto kot »primeren filatelistični material«. Sodniki morajo za zagotovitev skladnosti ocenjevanja eksponatov maksimafilije izpolniti ocenjevalni list in vanj vnesti določene ugotovitve za razstavljavca in mu dati kakšen nasvet, kako izboljšati njegov eksponat.

Ker ponaredki niso dovoljeni, se razstavljavcem svetuje, da dajo dvomljivo gradivo atestirati. To velja zlasti za nekatere starejše maksimum karte, narejene naknadno – zlasti z žigi, ki takrat niso bili (več) v uporabi ali pa z naknadno prilepljenimi znamkami. Slednje se občasno vidi zlasti na spletnih dražbah.

Sodniki pri uravnoteženem ocenjevanju eksponatov iz maksimafilatelije upoštevajo naslednja merila:

Obravnavana in pomembnost eksponata	30
Znanje in raziskave	35
Ohranjenost in redkost (gradiva)	30
Prikaz	5
Skupaj	100

Priprava tekmovalne razstavne zbirke - načrt

Prva stran eksponata mora vsebovati načrt. Opisati mora njegovo vsebino in jasno pokazati na vodilno idejo. Pri tem je

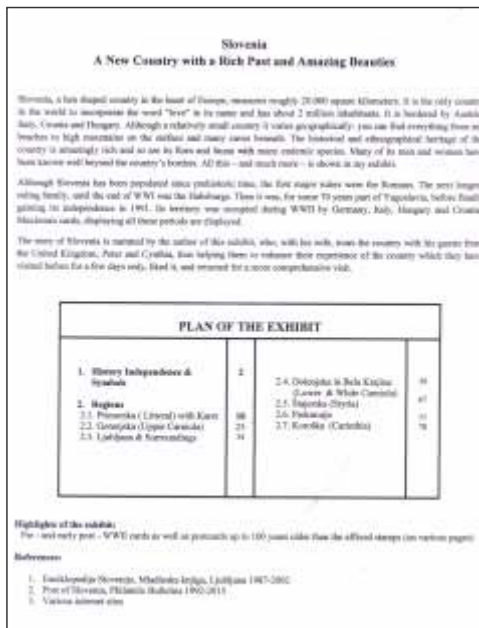
bilo na razstavi videti kar nekaj pomanjkljivosti.

Načrt mora biti logičen, uravnotežen in v skladu z izbrano temo in naslovom eksponata.

Načrt mora biti razdeljen na poglavja.

Samo kazalo vsebine ali literarni opis se ne more šteti za zadovoljiv načrt. Nekateri eksponati so imeli na razstavi zgolj kazalo vsebine (pa tudi tam bi se lahko kaj izboljšalo).

Tekst mora biti napisan v enem od uradnih FIP jezikov. Če se eksponat razstavlja na domači razstavi, to seveda ni potrebno. Že na regionalni razstavi je to priporočljivo, ker sodijo tudi tuji sodniki, medtem ko je na FIP razstavi to obvezno. Uradni FIP jeziki so štirje: angleščina,

Primer prvega lista.
Okvir okoli besedila načrta seveda ni nujen, nekaterim to sploh ni všeč. Sicer pa uvodni list vsebuje kratek opis eksponata, njegovo razčlemba, opis redkejših MK in literaturo, ki je bila osnova za pripravo eksponata.

francoščina, nemščina in ruščina; priporočljiva je uporaba angleščine, ki jo razumejo praktično vsi sodniki. Če je torej eksponat namenjen tudi za razstave v tujini, ga je priporočljivo že v začetku pripraviti v angleščini. Pri tem pa je potrebno vedeti, da je za razstavljanje na regionalnih razstavah potrebno predhodno doseči vsaj 70 točk, na FIP razstavah pa 75.

Obravnava in pomembnost eksponata

Skupaj se lahko dodeli 30 točk, od tega 20 za obravnavo in 10 za pomembnost.

Obravnava in razvoj eksponata se nanašata na naslednje:

- Dobra skladnost med naslovom, načrtom in vsebino eksponata.

Logično in pravilno uvrščanje maksimum kart v skladu z vodilno idejo načrta. Na razstavi so bile opažene pomanjkljivosti pri obeh alineah.

- Pisna razlaga mora biti zgoščena in podati mora nekaj dodatnih informacij v zvezi s postavkami in/ali skladnostjo. Tekst je bil pri nekaterih eksponatih preširok in je zasedal praktično ves za pisanje razpoložljiv prostor, poleg tega pa se ni osredotočal na bistveno. Tak tekst je tudi težko berljiv.

- Pomembnost je povezana s težavnostjo razvoja izbrane teme v skladu z poznanim materialom in ozkostjo obravnavane teme.

Znanje in raziskave

Skupno se lahko dodeli 35 točk, 20 za znanje in 15 za raziskave.

Razstavljalca se ocenjuje glede na to, kako je izbral maksimum karte iz svoje zbirke, pri čemer mora eksponat jasno

nakazati poznavanje izbrane teme, znamk, poštnih žigov kakor tudi razglednic, kjer je to potrebno. Pri eksponatih na razstavi je bilo na tem področju kar nekaj možnosti za izboljšave.

Znanje o znamkah se presoja glede na razstavljalčev komentar (namen in datum izdaje, vrsta, tisk, posebnosti, datum konca veljavnosti ...).

Znanje o žigih obsega vrste žiga, obdobje uporabe in upravičenost uporabe (kraj, ilustracija, tekst).

Vsak poskus izboljšanja že odtisnjene žiga predstavlja ponaredek. Tudi če je žig slabo čitljiv, ga je treba pustiti takega, kot je. Ponaredki temeljito vplivajo na oceno, če pa je takega gradiva preveč, lahko eksponat ostane neocenjen ali celo umaknjen z razstave.

Znanje o razglednici se ocenjuje glede na njeno skladnost z znamko, kvaliteto in redkostjo.

Raziskave v maksimafiliji temeljijo na ugotavljanju treh skladnosti: predmeta, kraja in časa. Maksimalna skladnost je osnovni cilj v maksimafiliji.

Skladnost glede motiva je bistvena značilnost prave maksimum karte. Ta skladnost med motivom na znamki in razglednici mora biti čim večja in **vizualno razvidna**. To pomeni, da samo notranja vsebinska povezanost **ne zadošča**. V preteklih prispevkih smo lahko videli tudi take primerke.

Skladnost glede kraja se ugotavlja s povezavo med imenom kraja na žigu in motivom na znamki in razglednici. Žig prvega dne se lahko uporabi le, kadar je v skladu z gornjo zahtevo. **To pomeni, da vsak žig ni primeren**, kar je razvidno iz nadaljevanja tega prispevka.

Primer opisa na razstavnem listu. Na njem so poleg dodatnih pojasnil tudi vsi tehnični podatki v zvezi z MK: izdajatelj razglednice, datum izdaje znamke in kraj ter datum žiga. Iz vseh treh elementov je mogoče sklepati o stopnji skladnosti vseh omenjenih elementov.

kjer je letališče, železniška postaja, pristanišče ali poštni urad na krovu, povezan s predmetom.

Maksimum karte, ki prikazujejo športne aktivnosti, so boljše, če je na njih žig krajev, kjer se te aktivnosti odvijajo.

Maksimum karte, na katerih so prikazana umetniška dela kot na primer slike, kipi, mozaiki, emajli, poslikana okenska stekla, freske, tapiserije in na sploh predmeti v muzejih ali zbirkah, morajo

Pri spomenikih, pokrajinah in nahajališčih je le en kraj, kjer je zagotovljena skladnost. To je tam, kjer se nahaja spomenik, pokrajina ali nahajališče. Če na tem kraju ni poštnega urada, je treba izbrati tistega, ki pokriva zadevno območje, ali pa najbližjega.

Kadar gre za osebo, je primeren žig kraja, ki je s to osebo povezan: rojstvo, smrt, pogreb, delo ali vidik njegove aktivnosti, posmrtni časti itd. Če je znamka izrecno izdana za enega teh primerov, je žig kraja, kjer se je ta dogodek zgodil, boljši.

Če je na znamki prikazan dogodek, mora biti žig v kraju, povezanem s tem dogodkom.

Če je na znamki prikazano na primer letalo, vlak ali ladja, mora biti žig iz kraja,

biti žigosane ali na kraju, kjer se nahajajo, ali na kraju, kjer so bile ustvarjene. Žigi drugih krajev se dovoljeni v primeru krajevnih razstav ali drugih dogodkov, ki so v povezavi z umetniškim delom (podpis ali portret avtorja, portret modela). Vendar pa naj pri sojenju eksponatov o umetniških delih, ob upoštevanju njihove univerzalne narave, sodniška žirija dovoli žig države, ki je znamko izdala. V primeru, kjer je isto umetniško delo prikazano na znamkah različnih držav, je maksimum karta z znamko in žigom države, kjer se umetnina nahaja, boljša. Kjer je umetniško delo sestavni del spomenika (kipa, freske, slike na steklu, mozaik itd.), je najboljši žig najbližjega poštnega urada, kjer se spomenik nahaja.

Maksimum karte s sliko Ljubljane in makedonsko znamko v skladu s FIP pravili ni mogoče pripraviti.

Žig, ki ga v tujini uporabi poštna uprava druge države (v primeru filatelistične razstave ali drugega dogodka), je dovoljen.

Žig je toliko bolj zanimiv, ko je odtisnjen na kraju, ki je tesno povezan s predmetom in ki skladno povezuje poštno znamko/razglednico glede na sliko in tekst v njem in ki je bil v uporabi bolj ali manj kratek čas.

Skladnost časa je določena z datumom žiga, ki mora biti v času veljavnosti znamke.

Ohranjenost in redkost

Skupaj se lahko dodeli 30 točk, od tega 20 za redkost in 10 za ohranjenost prikazanega materiala.

Redkost maksimum kart je odvisna od naslednjih elementov:

- Relativna redkost vseh treh elementov, vsakega samega zase.
- Težavnost pri pripravi in/ali njihova starost.

Starost se določa glede na 3 obdobja:

- Pred letom 1946, ko je bila prvič podana definicija maksimum karte.

- Od leta 1946 do 1978.
- Po letu 1978, ko so bila sprejeta FIP pravila o maksimum kartah.

Prevladuje mnenje, da so starejše MK redkejše. To v glavnem drži, ne pa vedno. Nekatere sodobne MK je pri nekaterih državah težje dobiti kot stare – ker jih nihče ne pripravlja.

Predstavitev

Za predstavitev se lahko dodeli 5 točk.

Predstavitev eksponata mora biti dovršena in dajati dober splošen vtis. Zato mora biti skladna z naslednjimi merili:

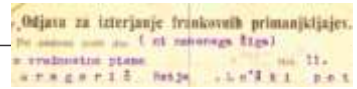
- Uporaba listov svetlih barv.
- Izbran material je treba prikazati uravnoteženo, največ z dvema maksimum kartama na list (izogniti se je treba preveč praznih ali preveč natrpanih strani in prekritja kart). Vsaj ena dokaj neuravnotežena zbirka (MK na levi, tekst na desni na zelo natrpanih straneh) je bila na razstavi, čeprav sem konkretnemu razstavljalcu pred časom dosti natančno razložil, kako naj pripravi zbirko.
- Spremljajoč tekst mora biti zgoščen, z berljivo pisavo in brez napak.

Vendar pozor: Čeprav je za predstavitev mogoče dobiti največ 5 točk, vpliva slaba postavitve tudi na ostale ocene. Tudi sodniki s(m)o samo ljudje ...

Sedaj pa le pogumno na pripravo eksponatov. Morda se prvič ne bo v celoti posrečilo; ampak tudi tu velja, da vaja dela mojstra. Tudi sam svoje tekmovalne eksponate v raznih razredih, tudi MK, stalno izboljšujem na osnovi sodniških komentarjev.

(konec)

(bostjan.petauer@siol.net)

Tomaž Artel

Kako se je postopalo z nefrankiranim vrednostnim pismom?

Iz moje zbirke «Kraljevina Jugoslavija» bom prikazal, kako se je ravnalo z nefrankiranimi vrednostnimi pismi, ki so prispela na poštni urad naslovnika.

formular, ki se je imenoval »Odjava za izterjanje frankovnih primanjkljajev«.

Naslovník Josip Gregorič, ki je prejel vrednostno pismo, je moral 5. 2. 1927 na poštnem uradu Loški potok podpisati potrdilo »dostavnico« za vrednostno pismo, težko 25 g, z označeno vrednostjo 14.000 dinarjev.

Kot je opisano v »odjavi za izterjanje frankovnih primanjkljajev«, na pismu, ki je prispelo na poštni urad Loški potok, ni bilo nobenega žiga pošte, prav tako pa ni bilo znamk za poštno storitev prenosa vrednostnega pisma.

Ker pa je to vrednostno pismo prispelo brez znamk, je poštni urad izpolnil

Poštna tarifa za vrednostno pismo od 1. 8. 1926, ki je veljala še 16. 2. 1927, je bila naslednja:

Težna pristojbina za denarno pismo do 40 g	=	4.50 dinarjev
Vrednostna pristojbina za 14.000 dinarjev	=	19.00 dinarjev
Obvestnina za vrednostno pismo	=	0.50 dinarjev
Skupaj	=	24.00 dinarjev

Sprednja stran formularja za izterjanje poštних primanjkljajev.

Poštni urad Loški potok je poslal »Odjavo za izterjanje frankovnih primanjkljajev« na Poštni urad Grahovo pri Cerknici in leta je od pošiljatelja vrednostnega pisma A. Krajca, trgovca z lesom iz Grahovega, izterjala manjkajočo frankaturo ter zaračunala za nefrankirano pismo še

dodatnih 5 dinarjev, skupaj torej 29 dinarjev in frankirano odjavo poslala nazaj na poštni urad Loški potok.

Kot dopolnilo k članku vam želim prikazati še tri formularje iz let 1927/28, ki so se uporabljali pri dostavi vrednostnih pisem.

»Izdajni list« za vrednostno pismo

»Izdajni list« za prevzem vrednostnega pisma s poštnege urada Raka 19. 2. 1927.

»Dostavnica«, pisana v cirilici s poštnege urada Topolšica

Formular dvojezične dostavnice s poštnege urada Garešnica

Dvojezični formular za obvestilo in dostavo vrednostnega pisma s poštnege urada Garešnica, 13. 5. 1928.

Prikazan je isti formular »Доставница« (Dostavnica) za obvestilo in prevzem vrednostnega pisma, kot na prvi strani, le da je pisan v cirilici s poštnege urada Topolšica 6. 6. 1927.

thomas.artel@gmail.com

Boste tudi vi kmalu
prispevali vaš
članek za našo
Novo filatelijo?

Marjan Merkač

Poštno hranilna karta

V koledarju Mohorjeve družbe za leto 1887 sem zasledil zanimiva prispevka. Avtor prvega z naslovom C. kr. poštne hranilnice izvrsten pomoček kupčijstvu in velikim družbam je Anton Koder. Drugega s sorodno vsebino Hodite pridno na pošto pa je napisal Ivan Vrhovec.

Nekaj besed o tem drugem članku. Zgodba je napisana z namenom, da se predstavi novi način varčevanja s pomočjo Poštne hranilnice. Poteka pa približno tako. V domači kraj pride na obisk stric, ki že več desetletij živi v velikem tujem mestu. Zdaj je bogat gospod in kot običajno, prinese darila. Namesto igrač je podarjal zelo čudne in neznane potiskane kartončke. Otroci, ki so dobili prazne hranilne karte, niso mogli skriti razočaranja. Otrokom in staršem ter tudi nam bralcem v nadaljevanju avtor obširno pojasnjuje, kako se s temi karticami ravna.

Poštno hranilne kartice so bile namenjene varčevanju manjših zneskov. Na poštah so hranilne karte prodajali za 5 krajcarjev. Imele so deset polj. Na prvem polju je imela vsaka kartica že natisnjeno znamko za 5 krajcarjev. Eno polje z natisnjeno znamko in še devet praznih. Na ta prazna polja so se lepile poštne znamke po 5 krajcarjev. Polna karta se je na pošti oddala in v knjižico so zapisali privarčevano vsoto 50 krajcarjev. Izpolnjene in žigosane karte so pošiljali centrali na Dunaj. Varčevalne vsote so bile omejene na 300 goldinarjev letno (od leta 1858 dalje 100 krajcarjev = 1 goldinar).

Katalogi avstro-ogrskih poštних celin objavljajo tudi sezname teh poštne hranilnih kart. Posebej za nas je

zanimivo, da so se tiskale kot dvojezične v vseh deželnih jezikih. Tiskali so jih tudi v slovenščini.

Slika 1

Na prvi sliki je kopija prve Poštne hranilne karte iz leta 1882. Velikost kartice je bila 210 x 88 mm, barva tiska rdeča, oznaka obrazca (*Sloven.*)P.S.Nr.9. pa napisana zgoraj levo. Natisnili so več izdaj tega tipa. Vse imajo enako podobo znamke, portret cesarja Franca Jožefa, s pogledom na desno.

Naslednja skupina je imela spremenjen motiv znamke. V prvem polju je upodobljen državni grb - dvoglavi orel. Pozoren bralec bo opazil, da so natisnjeni motivi znamk identični, kot so jih uporabljali na dopisnicah.

Leta 1890 so sledile izdaje s portretom Franca Jožefa pod okrašenim obokom, s pogledom na levo. Oznake obrazcev *D.S.Nr.9(10)*. so premaknjene v desni vogal spodaj. V naslednjih letih so dodajali oznaki obrazca tudi letnico, na primer *D.S.Nr.9(10) ex93...ex94* itd.

Sledila je pomembna sprememba. Na hranilnih karticah od leta 1900 dalje se najde nova vrednost polj po 10 helerjev. Polna kartica je tako veljala eno privarčevano krono. V tem času je goldinar prepustil mesto novi valuti – kroni. Avstro-ogrsko krona je bila v rabi do razpada monarhije, to je do konca prve svetovne vojne. Krona se je delila na 100 vinarjev oz. helerjev. Tečaj med goldinarjem in krono je bil 1 goldinar = 2 kroni.

Slika 2 – sprednja stran

Slika 3 - Napis na hrbtni strani

Zadnjo spremembo motiva znamke najdemo še leta 1908 (slika 2). Za počastitev 60-letnice vladanja cesarja Franca Jožefa je bil odtisnjen portret večjega formata. Oznakam, napisanim desno spodaj, so odslej dodajali polne letnice. Uporabljen novi motiv je ostal v uporabi vse do leta 1914, ko se je začela svetovna morija in nato razpad monarhije.

marjan.merkac@siol.net

Razstava FIMERA 2019 bo v Trbovljah

Tudi letos pripravlja Filatelistično društvo Trbovlje tradicionalno razstavo FIMERA 2019. Razstava je namenjena predvsem tistim, ki bi želeli svojo zbirko prvič predstaviti na tekmovalni razstavi, pa tega do sedaj zaradi različnih vzrokov še niso naredili. Pa tudi tistim, ki so pred časom že predstavili svojo zbirko in so jo med tem prenovili.

Razstava bo v Delavskem domu v Trbovljah od 25. do 28. septembra 2019.

Izpolnjene prijavnice je treba poslati komisarju razstave Robertu Jordanu (robert.jordan@siol.net) najkasneje do 16. avgusta 2019.

Na razstavi sodelujejo tako mladinske kot tudi članske zbirke. Bilten razstave s pravilnikom in ostalimi prepotrebnimi informacijami najdete na spletni strani FZS, prav tako tudi prijavnico za razstavo.

Več informacij pa je na voljo pri komisarju razstave Robertu Jordanu ali pa pri svetovalcu FZS v zvezi s to razstavo (veni.ferant@gmail.com).

Ne zamudite priložnosti in se predstavite s svojo zbirko širšemu filatelističnemu krogu!

Se vidimo tudi v Trbovljah med 25. in 28. septembrom 2019!

Veselko Guštin

Pepelke ali znamke, ki to niso!

*Na Collecti mi je znanec pokazal šop pisemski ovojníc, kjer je bila na sredi nalepka/pepelka z napisom »1 Eur 50 let NATO 1949-1999 OTAN« in spodaj »SLOVENIJA«. Levo in/ali desno pa so bile poštné znamke države, od koder naj bi pismo potovalo na naslov:
OPEN FASCIMILE D.O.O./CELOVŠKA 26/1000 LJUBLJANA.*

Seveda sem najprej pogledal, ali res obstaja tako podjetje in zakaj si pošilja tovrstne ovojnice. Seveda podjetja nisem našel! Sem pa šel na Celovško cesto 26 pogledat, ali je tam kak znak podjetja in ali bom morda našel kako sled »Open Fascimile«. Ugotovil sem, da ima niz blokov med ulicami Celovška, Ruska, Jesenkova in Malgajeva v sredi velik atrij, a o podjetju ne duha ne sluha. Sem pa na vhodu v blok Celovška 26 našel prazen

Slika 2

Slika 1

nabiralnik?! Žal poštar običajno ne preverja verodostojnost naslovnika, ampak preprosto pusti tam pismo (v poštnem predalu). Dostikrat je pismo zataknjeno kje, kadar se naslov ujema, naslovnik pa ni poznan.

Pisma so bila poslana iz San Marina (San Marino), Švice (Rorschach) in Španije (Barcelona). Vestni uslužbenci omenjenih pošt so »tujek« največkrat prečrtali,

kadar je bilo žigosanje ročno. Če pa je pismo šlo skozi poštinski stroj, pa ni bilo nobenega podobnega znaka. Pisma so bila žigosana sredi maja leta 1999. Le pisma z znamkami San Marina, ki so bila žigosana s priložnostnim žigom »Veronafil 7.5.99«, niso imela nobenega poštnega zaznamka! Domnevamo lahko, da so bila žigosana na mestu samem in prinesena v Slovenijo. Slovenska nalepka, ki se nahaja ob znamkah, prav tako ni žigosana z žigom in datumom, pač pa samo s tremi kolobarji in spodaj napisom TARGET. Ker ni dohodnega žiga in nobenega drugega znaka, da je pismo res potovalo, lahko to samo sklepamo. Edini znak je prečrtana slovenska nalepka.

Kaj je hotel pobudnik take akcije narediti, mi ni znano. Vsekakor je pokazal, da pošte ne sprejemajo tujih nalepk ali znamk. Kaj lahko naredimo s takim pismom? Pokažemo na tematski razstavi »v oknu« le poštno znamko ali priložnostni žig. Kaj pa nalepka? Ta pa je zanimiva samo za zbiralce »nalepk« ali pepelk – in nima **nobene** filatelistične vrednosti!

Slika 4. ▶

Slika 3

Niso pa omenjene pepelke edine, ki se pojavljajo na tržišču. Poleg raznih znamk iz Jelinčičevih pol (Sl. 3) so poznani tudi izdelki »kamnite znamke« Maje Šubic, pa nalepke z žigom »POŠTA NSK« (Sl. 4), pa še kaj bi se našlo. Kakor koli že, vedeti moramo, da tovrstni koščki papirja NIMAJO nobene filatelistične vrednosti!

Cena takih izdelkov? Pisma s poštnimi znamkami so vredna morda 1 € ali vsaj toliko, kot poštne znamke na pismu.

veselko.gustin@gmail.com

Tretja številka Novic komisije FIP za maksimafilijo s prispevkom o MaxiRavne 2018

Tretja številka *Novic komisije za maksimafilijo*, katere član iz Slovenije je Boštjan Petauer, je objavila njegov članek o tretji specializirani razstavi razglednic in maksimum kart v dvoranah Koroške osrednje knjižnice dr. Franca Sušnika v Ravnah na Koroškem - *MaksiRavne 2019*.

Na strani 13 že omenjenih *Novic komisije FIP za maksimafilijo* je članek izgledal takole.

Nouvelles du Monde.
News around the World.

„A decision on producing an album about Beethoven was born from my wish to present the reader yearning for beautiful, the music lover or the collector with a keen interest in philately or maximaphily, with a different approach to Beethoven's life and universe.“

This approach is a first in everything that has been written about Beethoven - a visual approach offered by means of Maximaphily, seen through the eye of a maximum card collector and music lover.

I have covered the path from the composer's birth until our time, a 245 year long way over, a path musically illustrated with composers who performed his work or were influenced by the style of his music, famous conductors who have conducted his works on stage and, not in the least, musicians, players and singers. The reader is hereby presented with information based on carefully selected documents, the fruit of many a hundred hours of research and documentation, iconographically accompanied by the illustration provided by maximaphily.

Ionel Muntean, member of the Romanian Society of Maximaphily „Dr Valeriu Neaga“ and member of Motivgruppe Musik - Germany, was born in 1956 in the land of Hatseg of Transylvania, Romania, and lives in Berlin, Germany.

<http://www.motivgruppe-musik.com/wp-content/uploads/2018/04/muntean.pdf>

<http://smdvn.blogspot.com/2018/05/enescu-nu-mai-este-singur.html>

ISBN 987-3-7460-2362-5 (German + English) - ISBN 978-3-7460-2394-6 (Romanian+ English)

Slovénie - Slovenia

Maxi Ravne 2018 Exhibition

Between 1st and 15th March 2018 Ravne, a small town, situated in the northern part of Slovenia, close to the Austrian border, hosted third quadrennial Rank 3 exhibition, called Maxi Ravne 2018. In this specialised exhibition only maximum cards and illustrated postcard could have been displayed.

There were 21 competitive exhibits (6 of them in maximaphily class, the rest in postcards) that were awarded 4 gold, 4 vermeil, 9 silver and a bronze medals; the rest got diplomas for participation by a three-man jury.

On the opening day two presentations took place, one of them on maximaphily and the other on postcards.

Children from the local Primary school, each of them having designed his mown stamp, also took part in the opening ceremony with a stamp related song. Photo: Venti Ferant

FIP - Commission for Maximaphily

13

NEWSLETTER #3 - 02/2019

Bojan Bračič

Adijo doplačilnice!

V preteklem letu se je zgodilo tudi pri nas – elektronika, ki vedno radikalneje posega tudi v področje filatelije, nam je pobrala predmet zbiranja. Govorimo o doplačilnicah, kot imenujemo nalepke, ki so se občasno pojavljale na poštnih pošiljkah.

Doplačilnice so lističi, podobni poštnim znamkam, za katere mnogi uporabljajo izraz *doplačilne znamke*. Z njimi pa ne označujemo plačane poštnine, to je storitve poštni organizaciji za prenos pošiljke, pač pa so namenjene zbiranju sredstev za različne humanitarne in druge organizacije ali namene. Ker so se skozi zgodovino pojavljale na poštnih pošiljkah in so v nekaterih oblikah tesno povezane s poštnimi znamkami, smo jih filatelisti vzeli za svoje. Njihov status ni povsod enak, zato jih nekateri uvrščajo med tako imenovane pepelke, drugje pa so še vedno uvrščene v tradicionalno filatelijo.

Doplačilo k plačilu poštna storitve je izpeljano na dva načina. Pri prvem je prodajna vrednost poštna vrednotnica višja, kot je njena frankaturna vrednost; samo del plačila za vrednotnico je namenjen pošti za pokritje stroškov storitve prenosa pošiljke, drugi del pa je namenjen nekemu drugemu. Kot piše v Guinnessovi knjigi o znamkah [1], so prvo tako vrednotnico izdali leta 1890, ob praznovanju zlatega jubileja Penny Postage. Ovitek, ki je stal en šiling, je imel frankaturno vrednost samo en peni, toliko je dobila pošta. Ostanek, to je 11 penijev, pa je šlo v dobrodelni sklad Rowlanda Hilla za vdove in sirote poštnih uslužbencev. Prve znamke z doplačilom je izdal Novi Južni Wales leta 1897 za pomoč sanatoriju za tuberkulozo.

Serija štirih ruskih znamk iz leta 1905 z napisom В пользу сирот воинов действующей армии. (V korist sirotam vojakov vojskujoče armade). Katalog Poštne znamke Ruskega imperija 1857-1919, Moskva 2011.

Na znamkah je bil v začetku dodatek zapisan na različne načine ali pa tudi ni bil posebej označen. Kasneje se je uveljavil zapis kot seštevek poštnine in prispevka za nekoga izven pošte, zapisan v matematični obliki kot vsota dveh enakih ali različnih vrednosti z znakom za seštevanje + (plus). Zaradi tega se je med filatelisti za te znamke uveljavilo ime **plusarce**.

Ena od najdaljših serij znamk z doplačilom je švicarska *Pro Juventute*, ki je začela izhajati leta 1913.

Na znamki za 10 rap. ne vidimo, da je stala na pošti 15 rap., kolikor je bilo doplačilo, več. To lahko danes razberemo le iz kataloga. Oznako doplačila na znamkah so Švicarji uvedli šele leta 1937, medtem ko imajo tak zapis že prve znamke z doplačilom iz Francije, iz leta 1917. [2]

Nekatere države so izdale več znamk z doplačilom v najrazličnejše namene

Na znamki iz leta 1936 ni videti, da je stala 10 rap., to lahko razberemo danes le iz kataloga; medtem ko je na znamki iz leta 1937 doplačilo lepo vidno.

Detajl iz Borekovega albuma, iz katerega je vidno doplačilo, ki ga na znamki ne vidimo.

(Francija recimo tudi za nezaposlene intelektualce), čeprav je imela večina doplačil humanitarni namen. V ZDA znamk z doplačilom niso nikoli izdali [3].

V Kraljevini SHS so izdali prve priložnostne znamke z doplačilom 30. januarja 1921. Doplačilo je bilo v korist vojnih invalidov iz I. svetovne vojne. [4]

Na spodnjem robu je viden napis + 10 za INVALIDE.

Doplačilo so pripravili tudi na redne znamke in sicer v obliki pretiska. Doplačilo je bilo namenjeno prizadetim v poplavah.

Doplačila na znamkah Kraljevine Jugoslavije, enako kot drugje, niso bila namenjena samo humanitarnim aktivnostim, ampak tudi za druge namene. Doplačilo na priložnostnih znamkah, ki so izšle 1. aprila 1931, je bilo tako namenjeno postavitvi spomenika srbskim borcem iz I. sv. vojne v Parizu. Na ta način so zbirali denar za svetovno prvenstvo v veslanju, balkanske igre, letalsko razstavo itd.

Drugi način zbiranja denarja preko poštnih pošiljk pa je tak, da se plačani prispevek nekemu izven pošte na pošiljki označi s posebno nalepko. Take nalepke so se na pismih pojavile pred poštnimi znamkami, kolikor za prve znamke ne štejemo lističev z napisom *Port pay ... le jour de l'an 1653*, ki jih je uvedel finančni minister M. De Velayer za svojo pariško malo pošto (*Petite Poste*), ki je prenašala pisma po Parizu. V Grčiji so že leta 1831 uporabljali lističe, ki so jih lepili na poštno pošiljke in na ta način zbirali sredstva za begunce s Krete, ki so jo kljub osvobojeni Grčiji še vedno zasedali Turki. Angleški filatelistični trgovec P. L. Pemberton jih je leta 1933 razglasil celo za prve poštno znamke. [5] Za takšne nalepke se je v zadnjem času uveljavilo ime doplačilnica, ki ga uporablja tudi strokovna terminologija Pošte Slovenije.

Znamke z doplačilom niso bile v obvezni uporabi, medtem pa so doplačilnice v nekaterih državah v določenih dneh v letu v obvezni uporabi; na poštno pošiljke jih je treba lepiti poleg poštnih znamk. Uporabe obveznih doplačilnic ne urejajo poštni predpisi, pač pa druga zakonodaja, pri nas recimo zakon o Rdečem križu.

Prva, za že omenjenimi lističi iz Grčije, je s takimi doplačilnicami začela Portugalska leta 1911. Z njimi so najprej zbirali sredstva za reveže, potem pa tudi za lizbonski

festival, za portugalske čete v Flandri, za spomenik markizu de Pombalu in za portugalske športnike na OI v Amsterdamu. Tak način zbiranja sredstev so kasneje posnemali tudi v drugih državah [6]. V Kraljevini Jugoslaviji je prva doplačilnica izšla 17. septembra 1933 [7]. Bila je v korist Rdečega križa.

Poleg redne (*franko*) so izdali tudi *porto* doplačilnico.

Zbiranje sredstev z doplačilnicami se je nadaljevalo tudi v Jugoslaviji po II. svetovni vojni. Doplačilnice, ki jih je bilo praviloma treba lepiti na poštno pošiljke teden dni, so bile sprva namenjene zbiranju sredstev za *Rdeči križ* (od 1947) in za mlade (*Dečja nedelja* od 1954). Sledeč zapisu v *Katalogu poštanskih maraka Jugoslovenskih zemalja 1988/89, 2. del* (Jugomarka, Beograd), str. 358, je za doplačilnice v celoti skrbela Pošta in jih je enako kot poštno znamke priglašala *Biroju Svetovne poštne zveze* v Bernu. Doplačilnice za *Dečjo nedeljo* so izhajale do leta 1961.

Posebna zanimivost jugoslovanskih doplačilnic je v tem, da so ob rednih (*franko*) doplačilnicah izdajali tudi *porto* doplačilnice, tako da je doplačilo moral plačati naslovnik, če tega ni storil pošiljatelj. Razlika med *porto* poštnino in *porto* doplačilnicami je bila v tem, da je bila *porto* poštnina v tistem času dvakratnik manjkajoče poštnine, medtem ko je bil *porto* pri doplačilnicah enkratnik oziroma

enak siceršnji vrednosti doplačila. *Porto* doplačilnice so izdajali le do leta 1963.

Poleg omenjenih doplačilnic so se v Jugoslaviji leta 1968 pojavile tudi doplačilnice za obvezno doplačilo v korist *Olimpijskega komiteja* in leta 1975 še za *teden solidarnosti*.

Ni mi sicer uspelo najti ustreznih dokumentov, toda dejstvo, da je *Jugomarka* (posebna organizacija znotraj JPTT podjetja, ki je skrbela za izdajo in prodajo poštne znamke) po letu 1975 prenehala v svojih katalogih objavljati doplačilnice, kaže na to, da se je obveza Pošte do izdajanja doplačilnic spremenila. Očitno je ta prišla v pristojnost organizacij, za katere so se sredstva zbirala. Pošta je zdaj imela le še vlogo prodaje.

Večja pristojnost republik nekdanje skupne države na posameznih področjih in dejstvo, da je bil za izdajo doplačilnic odgovoren nekdo izven pošte, je leta 1977 pripeljala do tega, da so obvezne doplačilnice izšle v treh vrednostih; ene za uporabo v enih, druge v drugih republikah. [8]. Istega leta so se v okviru pomoči Rdečemu križu pojavile tudi doplačilnice za pomoč v borbi proti tuberkulozi, leta 1980 pa še doplačilnice za podporo Svetovnemu prvenstvu v tenisu v Novem Sadu, pa Svetovnemu prvenstvu v streljanju v Titogradu, poletom v Planici itd. MICHEL katalog samo pri nekaterih od naštetih omenja, da so bile v obvezni uporabi in celo, da so bile v obvezni uporabi samo v določenih republikah.

»Cirkus« z jugoslovanskimi doplačilnicami se je začel leta 1984, ko je izšla doplačilnica za RK v štirih vrednostih in za borbo proti tuberkulozi v petih. Enako je bilo leta 1985, naslednje leto pa je bilo izdanih že šest (RK) oziroma devet

(tuberkuloza) od tega dve vrednoti v dveh različnih zobčanjih.

Izdaje za solidarnost so bile tri, ki so sicer imele enako nazivno vrednost, toda različne motive, poleg tega pa so bile izdane v različnih zobčanjih in dve tudi nezobčani. Očitno so neke »odkrili«

filateliste, drugače si takih izdaj ne moremo razložiti. Višek je bil v letu 1987, ko je bila izdana doplačilnica za RK v 12 in za borbo proti tuberkulozi v 10 vrednostih. Omenjeni MICHEL Katalog še piše, da so bile v Sloveniji v obvezni uporabi samo najvišje vrednosti teh doplačilnic.

»Komplet« devetih doplačilnic za pomoč boju proti tuberkulozi.

V R Sloveniji smo dobili prve obvezne doplačilnice leta 1992. Vse so bile v okviru Rdečega križa, vendar razdeljene na teden RK, teden solidarnosti in teden boja proti kajenju. Za borbo proti kajenju se sredstva na ta način leta 1994 niso več zbirala, ostala sta le teden RK in teden solidarnosti. Temu so se leta 2006 pridružili še gasilci. Ne moremo reči, da tudi v Sloveniji oblikovalci doplačilnic niso imeli »posluha« za filateliste, saj imamo parčke in celo četverčke (slika preko dveh ali štirih znakm).

poleg pošiljanja v poštnem prometu, tudi pri javnem prevozu na železnici in avtobusih. Za ta namen so pri Rdečem križu pripravili doplačilnice z enakim motivom tudi na samolepilnem papirju. Seveda so se te nalepke znašle tudi na poštah in zbiralci, ki želijo imeti vse, kar obstaja, so jih želeli vtakniti v svoje zbirke. Stvar je šla tako daleč, da so me iz izdajateljske hiše, ki izdaja kataloge MICHEL, vprašali, kaj je s tem. Sem jim pojasnil in je to pojasnilo v katalogih tudi zapisano.

Izdaja za zbiralce, kaj bi drugega.

Doplačilnica za uporabo v poštnem prometu in dve za lepljenje na vozovnice.

Nekaj »komplikacij« z doplačilnicami je bilo tudi pri nas. Doplačilo je obvezno

Z letom 2018 se zgodba o doplačilnicah zaključuje. Pojavile so se take v elektronski obliki, ki pa jih filatelisti ne moremo uvrstiti v svoje zbirke. Ker je nekaj zbi-

ralcev začelo postavljati vprašanje, kaj bo z doplačilnicami v Sloveniji vnaprej, sem prosil Pošto Slovenije za pojasnilo in dobil naslednji odgovor:

„Doplačilna znamka je bila vsa ta leta sredstvo za pridobivanje humanitarnih prispevkov, kjer je Pošta Slovenije zgolj posrednik pri obvezi, ki jo nalaga zakon.

Z vidika nezadovoljstva strank, naših pošiljateljcev, ki dnevno oddajajo pošiljke in jim je klasična doplačilna znamka predstavljala dodatno breme (porabljen čas za lepljenje večjega števila doplačilnic pri strankah z veliko oddane pisemske pošte; op. B. B.), smo skupaj z Rdečim križem Slovenije in Gasilsko zvezo Slovenije že kar nekaj časa razmišljali in iskali ugodnejšo rešitev. Klasično doplačilno znamko je tako zamenjala uporabnikom prijaznejša oblika, e-doplačilna znamka, katere namen in cilj je ostal popolnoma enak, kot je bil to v času klasične doplačilne znamke, in sicer pridobitev humanitarnih prispevkov za Rdeči križ Slovenije in Gasilsko zvezo Slovenije.

Prepričani smo, da je zbirateljem klasična doplačilna znamka pomenila neko dodatno vrednost v zbirateljstvu, zato so

vse stare klasične doplačilne znamke še vedno na voljo v našem skladišču. Izdajatelj doplačilne znamke nikoli ni bila Pošta Slovenije, temveč organizaciji kot sta Rdeči križ Slovenije in Gasilska zveza Slovenije. V kolikor bi se navedeni organizaciji odločili, da bosta v prihodnosti kljub uvedbi e-doplačilne znamke še vedno izdajali določeno količino klasične doplačilne znamke, bi ta bila na voljo zbirateljem le na omenjenih organizacijah in ne na Pošti Slovenije.

Pošta Slovenije pa bo še v prihodnje izdajala redne in priložnostne poštno znamke.“

Za konec še tole. Mnogi zbiralci so se hudovali, da doplačilnice na pošiljkah običajno niso žigosane.

Ker doplačilnice niso stvar pošte, jih ta ni dolžna žigosati; ni pa žigosanje doplačilnic prepovedano. Če so bile nalepljene zraven poštne znamke, jih je žig običajno »dosegel«, kadar pa so bile nalepljene stran od poštne znamke, pa so v večini primerov ostale nežigosane, saj bi takšno dodatno žigosanje pomenilo odvečno delo poštarjev, ki se jim zaradi obilice dela itak vedno mudi.

bojan.bracic@triera.net

Viri:

- 1 James MACKAY, The Guinness Book of Stamps, druga izdaja 1988.
- 2 MICHEL, Europa-Katalog 2001/2002, 1 West und Mitteleuropa, Schwaneberger Verlag GmbH, München.
- 3 James MACKAY, The Guinness Book of Stamps, druga izdaja 1988.
- 4 Katalog poštanskih maraka jugoslovenskih zemalja 1988/89, 1. del, Jugomarka, Beograd.
- 5 Bojan Bračič, Kdo je resnični oče poštno znamke? Poštni razgledi, Maribor, februar 2003.
- 6 James MACKAY, The Guinness Book of Stamps, druga izdaja 1988.
- 7 MICHEL, Europa 3, Südeuropa 2015, Schwaneberger Verlag GmbH, Unterschleißheim.
- 8 MICHEL, Europa 3, Südeuropa 2015, Schwaneberger Verlag GmbH, Unterschleißheim.

Alojz Tomc

Pošta na Bučki skozi čas - 1. del

Bučka, ali „puš'c Dolenjske“, kot se je nekoč slikovito izrazil škof dr. Stanislav Lenič, je razloženo središčno naselje z gručastim jedrom, ki leži na slemenu istoimenskega griča na nadmorski višini 304 m. Od Škocjana je oddaljena 5 km, od Novega mesta 25 km in od Sevnice 18 km. Na območju občine Škocjan, kamor sodi danes, poleg Pošte 8275 Škocjan obratuje tudi Pošta 8276 Bučka, ki ima danes status premične pošte. A ni bilo vedno tako.

Uvod

O pošti na Bučki sem pisal že leta 2000 za glasilo občine Škocjan (1). Takrat je bil poudarek bolj na sami zgodovini pošte, zdaj pa sem z leti dopolnjene podatke o njeni zgodovini in poštних uslužbencih združil še s prikazom poštних žigov, ki jih je ta majhna pošta na Dolenjskem uporabljala v zadnjih 131 letih. Nekaj odtisov poštних žigov Bučke sem imel že sam (AT), slike ostalih pa so prijazno prispevali Bojan Kranjc (BK) iz Ljubljane, Brane Penca (BP) iz Orehovice pri Šentjerneju, ing. Robert Lipp (RL) iz Avstrije, Vekoslav Krahulec (VK) iz Brežic, Marjan Merkač (MM) iz Brdinj in dr. Andrej Alujevič (AA) iz Maribora.

Imel sem srečo, da sem o lokacijah pošte na Bučki in o njenih uslužbencih veliko izvedel iz prve roke, na terenu. Že leta 2000 sem si naredil nekaj fotokopij dokumentov, ki mi jih je takrat posredovala danes žal že pokojna Stanka Kos (2), nečakinja Antonije Komljanec, nekdanje upravnice pošte na Bučki. O sami občini Bučka in več hišah, v katerih je nekoč delovala pošta, veliko ve podžupan Alojz Hočevnar (3) iz Dul, ki me je vozil po okolici, da sem hiše, kar jih še stoji, fotografiral. Peljal me je tudi v Dolenje Radulje, kjer sva obiskala 92-letno Cirilko Vajs - Urbanč (4), drugo nečakinjo omenjene poštarice Komljančeve. Gospa ima še kako živ spomin in

izvedel sem veliko zanimivosti iz obdobja pred drugo svetovno vojno, med njo in po njej. Z upokojenim pismonošo Francem Žnidaršičem, ki sva ga obiskala v Jerman Vrhu, sva rekonstruirala povojne dogodke do leta 1999, ko je delo na bučenski pošti prevzel poštar Silvo Vene iz Gorenjih Radulj. Tudi on mi je povedal veliko zanimivega o svojem delu in o spremembah v zvezi s premično pošto Bučka v zadnjih dvajsetih letih.

Pojav digitalne knjižnice dLib na spletu mi je olajšal dostop do vsebine starih časopisov, ki so nekoč sproti obveščali bralce o novostih v svetu, predvsem pa o dogajanju v lokalnem okolju. Da seznam uporabljenih virov ne bi bil predolg, sem kot skupni vir za vse časopise navedel dLib (5), ob posameznih novičkah pa sem dosledno navajal imena časopisov ter njihove letnike, številke in datume izida. Ostale pisne in ustne vire sem navedel posamično. Vsem, ki so mi nesebično pomagali in dovolili uporabo informacij ali slikovnega gradiva se najlepše zahvaljujem.

Ustanovitev poštne urada

Najstarejši zapis o pošti na Bučki sem zasledil v časopisu *Dolenjske Novice*, ki so 15. aprila 1888 (letnik IV, št. 8) objavile zgolj kratko novico: *“Pošta v Bučki je dovoljena vsak dan v zvezi z Rako.”*. Novomeški časopis je bil slovenski in kra-

jevna imena so bila zapisana v slovenščini. V nemščini, ki je bila takrat uradni jezik, za Bučko niso uporabljali imena Butschka, ki sem ga zasledil v več publikacijah iz časa stare Avstrije, ampak je bila kar Bučka ali Bucka, Raka pa je bila Arch.

Novička me je zbegala, saj bi lahko pomenila tudi napoved, da bo na Bučki ustanovljena poštna nabiralnica. Preveril sem v meni znani literaturi o poštних zbiralnicah in pomožnih poštah na ozemlju današnje Slovenije v tistem času, a ne Gerhard Kühnel ne dr. Ivan Lavrič nista pisala o čem podobnem. Vsekakor aprila 1888 na Bučki še ni bilo poštnega urada, na Raki pa je ta obstajal že od 16. julija 1870. Ker ta še ni imel organizirane selske dostave na Bučko, so prebivalci Bučke in okolice morali nositi pošto na Rako in jo odpošiljati od tam, obenem pa so morali tudi sami poizvedovati, ali jih morda tam že ne čaka pošiljka, ki so jo pričakovali.

Marjeta Bregar, kustosinja Dolenjskega muzeja Novo mesto, ki je, za pripravo razstave *Pošta na Dolenjskem do leta 1918*, raziskovala zgodovino dolenjskih pošt, je v katalogu razstave (6) pri Bučki zapisala: »Zasluga, da je pošta v kraj prišla, gre tedanjemu župniku Ivanu Kutnarju in profesorju Ivanu Komljanču.«. Sklepam, da sta takrat najvplivnejša krajana Bučke najbrž predlagala ustanovitev poštnega urada. Objavljena novička bi lahko pomenila, da je bila aprila 1888 najprej uvedena dnevna dostava poštних pošiljk iz pošte Raka na Bučko ali pa le objavo, da je bil predlog sprejet in bo Bučka dobila poštni urad. Akdaj?

V knjigi *Pošta na slovenskih tleh* (7) je v seznamu poštних postaj in poštних uradov pri Bučki navedena le letnica odprtja 1888. Avstrijski raziskovalec Wilhelm Klein je v svoji knjigi (8) pri poštnem uradu Bucka (brez č) kot datum ustanovitve

Razglednica Bučke iz začetka 20. stoletja (last BP).

Napis Pozdrav iz Bučke je tiskar napačno prevedel v Gruss aus Vigaun (pozdrav iz Begunij).

zapisal 9. avgust 1888, v *Dolenjskih Novicah* (letnik IV, št. 16) pa je bilo 15. avgusta 1888 zapisano: »Na Bučki se je otvorila s 1. avgustom nova pošta.«.

Vseeno sem se vprašal, ali je takratni poročevalec zapisal predvideni ali dejanski datum odprtja pošte. Pogosto se je namreč dogajalo, da je bilo napovedano odprtje poštnega urada iz različnih vzrokov prestavljeno. Bregarjeva, ki je gotovo naletela na oba datuma, se je temu izognila z zapisom: »Za začetek delovanja poštnega urada na Bučki (Bucka) štejemo začetek avgusta 1888. leta.«.

To me je vzpodbudilo, da zadevo raziščem in na spletu sem pregledal julijske in avgustovske številke nekaj časopisov iz leta 1888. V časopisu *Amtsblatt zur Laibacher Zeitung* (št. 173) od 30. julija 1888 sem našel zapis v nemščini, ki pravi, da je C. k. Poštna in telegrafska direkcija v Trstu 25. julija 1888 sklenila, da bo 1. avgusta 1888 začela delovati pošta na Bučki, ki se bo ukvarjala s pisemsko, vozno in poštno-hranilniško službo in bo imela dnevno peš povezavo s poštnim uradom na Raki. V časopisu *Slovenski narod* (letnik XXI, št. 174) od 31. julija sem v rubriki *Domače strani* našel zapis: »(Nova pošta) otvori se 1. avgusta na Bučki. Imela bode vsakdanjo zvezo s poštnim uradom na Raki.«. A to sta bili le napovedi odprtja in iskal sem dalje.

Končno sem v časopisu *Slovenec* (letnik XVI., št. 180) od 7. avgusta v rubriki *Dnevne novice* (iz c. kr. Poštne hranilnice) našel zapisano: »Novo pošto dobil je kraj Bučka s číslom 404a.«. Novic iz *Poštne hranilnice* niso objavljali vsak dan, ampak le občasno, zato zamuda pri poročanju. Čeprav časopis ne navaja točnega datuma, je bila novica zapisana v

pretekliku in to 7. avgusta, kar izpodbija Kleinov datum 9. 8. 1888. Napovedi odprtja poštnega urada v *Amtsblattu* in v *Slovenskem Narodu* ter novici o odprtju v *Slovenecu* in *Dolenjskih Novicah* potrjujejo, da je bil cesarsko kraljevi (c. kr.) poštni urad na Bučki najverjetneje res odprt 1. avgusta leta 1888.

V Avstro-Ogrski

Občina Bučka je spadala pod okrilje okrajnega glavarstva v Krškem, zato sta bila tisto sredo na odprtju poštnega urada na Bučki navzoča tudi c. kr. okrajni glavar v Krškem Henrik Weiglein in c. kr. okrajni sodnik iz Krškega Alojzij Gregorin (9). Za majhno in odročno Bučko je bil to velik dogodek, še sploh, ker ni bila ob glavni poštni poti Rudolfovo (Rudolfswerth) – Kostanjevica na Krki (Landstrass) – Krško (Gurkfeld), ki je potekala po dolini reke Krke.

Izsek iz fotokopije zemljevida poštne zvez
Post-Kurs-Karte von Krain und dem
österreichisch-illyrischen Küstenlande
(Triest, Görz und Gradisca, Istrien), 1911/1912.

Pošta na Bučki je bila v začetku pogodbeno pošta, ki jo je upravljal in opravljal poštne storitve v njej zgolj en pogodbeni poštar, zasebnik. Ti so se v manjših krajih, kjer poštni promet ni bil velik in jim poštna služba ni bila zgolj

dopolnilna dejavnost k že obstoječemu poslu (največkrat gostilna ali trgovina), z bornim dobičkom zelo težko preživljali. Prva lokacija poštnega urada na Bučki zaenkrat ostaja še skrivnost, o prvem pogodbenem poštarju na Bučki pa je Bregarjeva zapisala: »Prva uslužbenka je bila Marija Gregorin, kasneje poročena z učiteljem Fabjančičem. Kljub temu, da sta bila oba z možem večkrat krstna botra otrokom, pri Mariji ni nikoli zapisano poštarica, ampak vedno le učiteljeva žena.«

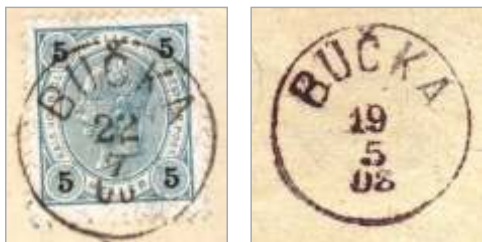
V Avstro-Ogrski so poštne urade, glede na njihov letni prihodek, rangirali v tri kategorije (razrede), znotraj posameznega razreda pa je bilo šest stopenj. *Post-Almanach* (11) za leto 1901 navaja, da je v letu 1899 Bučka imela za 402 florina prometa, kar je dvainpolkrat manj od pošte na Raki, ki pa je imela še telegraf. To je Bučko uvrstilo med poštne urade 3. razreda 5. stopnje. Zakupnik pošte 3. razreda se je takrat imenoval *Postexpedient*, za upravljaše pošte višjega razreda pa je bilo potrebno opraviti dodaten izpit, ki je zakupniku prinesel naziv *Postmeister* (poštni mojster).

Prvi poštni žig poštnega urada na Bučki je imel premer 24 mm. Bil je enokrožen, z napisom BUČKA zgoraj in z datumom v sredini. Dan in mesec sta bila zapisana z arabskimi številkami v obliki ulomka, pod katerim je bila umeščena dvomestna letnica. Vodravna črtica med številko dne-

va in meseca v datumu je na odtisih tega žiga včasih vidna, včasih pa ne, a ne gre za odtise dveh žigov, temveč le enega.

Pri poštni direkciji je bila Bučka zapisna s č-jem in tak žig je bil tudi izdelan. Nehote je tako nastal v bistvu popolnoma slovenski žig. Avstrijski raziskovalec Edwin Müller je trdil, da so bili vsi centralno naročeni poštne žigi v monarhiji od leta 1861 dalje izdelani v graverski delavnici Theodorja Burka na Dunaju (10), torej to velja tudi za poštne žige Bučke.

Znano je, da je Fabjančičeva pošta na Bučki vodila tudi v začetku 20. stoletja. Omenjeni *Post-Almanach* jo v seznamu *neerarnih* (nedržavnih) poštnehih uradov in njihovega osebja, ki so leta 1901 sodili pod C. k. poštno upravo oz. Poštno in brzojavno ravnateljstvo za Trst, Kranjsko in Primorsko v Trstu, navaja kot uslužbenko poštnega urada. Pogodbeni poštar je moral za poštne urad zagotoviti prostore in osnovno pohištvo, zato je Fabjančičeva poslovala kar doma. Poštnehi urad je bil v Fabjančičevi, sedanji Jeliničevi hiši, Jarčji vrh 7 (3).

Odtisa prvega poštnega žiga Bučke v sivi (BP) in v črni barvi (AT).

Desni del obnovljene Jeliničeve hiše z gankom zadaj še spominja na prvotno Fabjančičevo hišo (foto AT).

Bučka je po podatkih popisa prebivalstva v letu 1890 štela 187 prebivalcev. Poštnehi okoliš njene pošte se je ujemal z

območjem tedanje občine (in današnje krajevne skupnosti) Bučka in je istega leta štel 1.117 prebivalcev. Obsegal je 9 vasi: poleg Bučke še Dolenje Radulje, Dule, Gorenje Radulje, Jarčji Vrh, Jerman Vrh, Močvirje, Štrit in Zaboršt (9). Poštno povezavo s svetom je Bučka imela preko Krškega, kamor je vodila stara poštna cesta preko Rake (Arch) in Leskovca pri Krškem (Haselbach bei Gurkfeld). Neposredno je bila povezana z najbližjim, dobrih 8 km oddaljenim poštnim uradom na Raki, katerega pismonoša je na Bučko pripešačil enkrat dnevno.

Konec leta 1911 ali v začetku 1912 je prišlo do kadrovske spremembe na bučenski pošti. V *Adresarju za Kranjsko* (12) iz leta 1912 je bila pošta na Bučki zapisana med deželne (razredne) pošte. Kot edina uslužbenka je bila navedena odpravnica (*ekspedientka*) Ivana Kržišnik, ki jo v katalogu razstave omenja tudi Bregarjeva.

Iz podatkov v *Post-Almanach-u* za leto 1912 je moč sklepati, da se je obseg poštnega prometa na Bučki sčasoma rahlo povečal. V seznamu poštinih uradov na Kranjskem je poštni urad Bučka znotraj 3. razreda napredoval iz 5. v 4. stopnjo. Kot zakupnik oz. vodja pošte je bil poleg zapisan (ali bolj verjetno zapisana) Stritof R. Na sodni povratnici pisma, poslanega 25. januarja 1912 z novomeškega sodišča načelniku Hranilnice in posojilnice na Bučki g. Ivanu Komljanču, imam podpis ali bolje rečeno paraf poštnega uslužbenca na Bučki (velik veliki pisani R), kar bi lahko bil paraf Stritofove. Odtis dohodnega žiga BUČKA z datumom 27. 1. 12 na hrbtni strani povratnice potrjuje, da je bila Stritofova takrat že na Bučki. Uradni objavi C. kr. poštne in telegrafske direkcije v Trstu je vsekakor bolj verjeti kot *Adresarju*, ki je po vsej verjetnosti o Kržišnikovi objavil star podatek iz leta 1911.

Dopisnica za notranji promet z dodanima R nalepko in znamko za 25 hellerjev za priporoko je bila 28. marca 1916 poslana iz Bučke v Ljubljano (slika je povzeta iz vira 13).

Omenjeni *Adresar* je vseboval tudi *Krajevni repertorij*, to je seznam krajev z informacijo, v katero občino in h kateremu poštnemu uradu sodijo. Poštni okoliš pošte Bučka je leta 1912 obsegal naselja: Brezovo, Bučka, Čep, Dole, Dolina, Gorica, Gosink, Jarček, Jermanji Vrh, Lavrica, Laze, Močvirje, Obrečice, Ograje, Okič, Osredek, Pečice, Račna, Radovlje Dolenje (*Unter-Radelstein*), Radovlje Gorenje (*Ober-Radelstein*), Slemen, Strit in Zaboršt.

Med prvo svetovno vojno je poštni urad deloval normalno, saj je bila Bučka v zaledju in daleč od fronte. Še leta 1916 je bil v uporabi stari enokrožni poštni žig iz leta 1888 in kar težko je verjeti, da je bil po osemindvajsetih letih še dobro ohranjen. Videl sem precej njegovih odtisov na razglednicah in sodnih povratnicah, posebej po letu 1900 in vsi so identični, kar govori v prid temu, da gre res za isti žig, ki se zaradi bolj redke uporabe še ni izrabil.

Avstroogrška pošta je leta 1885 poskusno pripravila posebne nalepke za označevanje priporočenih pošiljk. Od leta 1886 dalje so bile tiskane na tankem in prozornem svetlorumenem papirju v polah po 50 kosov in zobčane linijsko, z njimi pa so oskrbovali le erarne (državne) poštne urade. Na Kranjskem sta bili takrat le dve državni pošti Laibach Stadt (Ljubljana mesto) in Laibach Bahnhof (Ljubljana kolodvor). Za neerarne pošte so jih začeli tiskati šele leta 1889, kar pomeni, da prvo leto obstoja poštni urad na Bučki še ni imel R nalepk in je morala poštarica Gregorinova priporočene pošiljke označiti ročno.

Nalepke, ki so jih pošiljali poštnim zakupnikom, so bile tiskane v manjših polah po 10 nalepk. Te so bile nezobčane in poštarji so jih morali od ostalih v poli oddvajati s škarjami. Tovrstne nalepke so tiskali do leta 1904, potem pa so tudi neerarne pošte začele uporabljati zobčane R na-

lepke. Ing. Hermann Sanbach, ki že leta raziskuje zgodovino in uporabo teh nalepk, je ugotovil, da so za časa monarhije na Bučki uporabljali zgolj nezobčane R nalepke z napako (Bucka) (13). Očitno priporočenih pošiljk z Bučke ni bilo veliko in je pošta imela zadostno zalogo nalepk še iz leta 1904 ali pa še od prej.

Zaradi pičlega poštnege prometa je pošta na Bučki pogosto imela težave z doseganjem normativov in večkrat ji je grozilo zaprtje. Domačini vedo povedati, da sta si že omenjeni prof. Ivan Komljanec in duhovnik dr. Anton Ratajc (rojen v Dolenjih Raduljah) celo nekaj časa medsebojno pošiljala denar na pošto na Bučko, da sta ustvarjala promet in se je pošta lahko obdržala.

Stari poštni žig je bil končno zamenjan z novim, ki je bil narejen že po novih standardih. S premerom 28 mm je bil večji od prejšnjega, datum ni bil več zapisan v obliki ulomka, ampak v datumski vrstici in imel je novost – črkovno oznako a. Večji poštni uradi so uporabljali po več žigov hkrati in ti so se morali med seboj nekako razlikovati. Ker so jih uporabljali na različnih okencih, so jih označili z različnimi črkami (kasneje tudi s številkami).

Odtis novega poštnege žiga Bučke s črkovno oznako a med dvema zvezdicama na poštni znamki iz leta 1916 (BK).

Bučka je bila majhna pošta in zadostoval ji je samo en žig. Dobila je tako imenovan dvokrožni mostni žig, ali kot ga Bojan Kranjc imenuje dvokrožni z velikim mostom (14), ki je imel po celi širini 9,5 mm širok most, v katerem je bila na sredini datumska vrstica. Dan in dvomestna

letnica v datumu sta bila zapisana z arabskimi številkami, mesec z rimskimi, vmes pa so bile pike. Krožnica notranjega kroga s premerom 17 mm ni bila izrisana v celoti, saj jo je presekal most in sta bila tako nad in pod njim vidna le dva polkrožna segmenta. V zgornjem delu žiga je bilo ime poštnega urada BUČKA, v spodnjem delu žiga pa je bila okenska oznaka ali razpoznavni znak v obliki črke a, s po eno šesterokrako zvezdico levo in desno od nje. Na Dolenjskem je tak žig imel tudi poštni urad Trebelno (pri Mokronogu).

Med obema vojnama

Po zlomu Avstro-Ogrske so se dogodki odvijali zelo hitro. Že 29. oktobra 1918 je bila razglašena ustanovitev Države Slovencev, Hrvatov in Srbov (SHS). Slovenska narodna vlada je 14. novembra ustanovila *Poštno in brzojavno ministrstvo za vse slovensko ozemlje* v Ljubljani, ki je 20. novembra postalo pristojno za delovanje poštne uradov, 30. decembra 1918 pa je Ljubljanska poštna direkcija prevzela poštni promet na celotnem ozemlju Države SHS.

Kljub združitvi Države SHS s kraljevinama Srbijo in Črno goro 1. decembra 1918 v Kraljestvo SHS (Srbov, Hrvatov in Slovencev) in dejstvu, da je Državna vlada v Beogradu prevzela vse pristojnosti delovanja pošt, je Poštno in brzojavno ravnateljstvo v Ljubljani nadaljevalo z delom. Realiziralo je v novembru leta 1918 začetno idejo o izdaji lastnih poštne znamk. Prve slovenske znamke, imenovane Verigarji (po sužnju, ki trga verige suženjstva), so prišle v promet 3. januarja 1919, (najprej znamka za 10 vinarjev). Nosile so napis DRŽAVA SHS v cirilici in latinici, ki je ob izidu sicer pomenil nekaj drugega kot ob njihovi zasnovi. Zaradi splošnega pomanjkanja znamk so jih v velikih količinah (najprej v kamnotisku, nato pa še v knjigotisku, v Ljubljani in na

Dunaju) tiskali tudi za druge dele nove skupne države, ki so bili nekoč del monarhije.

Seveda je Verigarje dobila in uporabljala tudi pošta na Bučki. V začetku jih je žigosala z obstoječim avstro-ogrskim žigom, ki ga je v svojem pregledu žigov na Verigarjih (15) omenil tudi Julij Mayer.

Odrezek s četvorčkom Verigarjev
za 15 vinarjev (BK),
uporabljenih 21. aprila 1920 na pošti Buča
namesto portovnih znamk.

Po ukazu *Poštne in brzojavnega ravnateljstva* v Ljubljani iz 8. januarja 1919, so pošte začele odstranjevati nemške napise iz svojih žigov. Večina pošt je to storila do konca marca, potem pa so nekatere postopno začele dobivati prve popolnoma slovenske poštne žige. Ker pošta na Bučki ni imela dvojezičnega nemško-slovenskega žiga, obstoječega ni bilo potrebno popravljati, novega, ki bi bil praktično identičen obstoječemu, pa tudi ni dobila. Žig je zato ostal v uporabi.

Komaj so se pošte navadile na slovensko poslovanje, že je 5. marca 1919 *Poštno ministrstvo* v Beogradu izdalo odlok o enakopravnosti latinice in cirilice na ozemlju Kraljevine SHS. Poštne delavci so se morali v roku dveh mesecev naučiti cirilice.

Namesto rumenih R nalepk propadle monarhije je pošta na Bučki za označevanje priporočenih pošilk začela uporabljati poseben žig, ki so ga kmalu dobile vse pošte po državi. Njegov odtis je vseboval mednarodno dogovorjeno veliko tiskano črko R (za *Recommandée*) v levem manjšem pravokotniku in prostor za vpis zaporedne številke knjižene pošiljke v večjem pravokotniku, v katerem sta bili tudi okrajšavi za besedo številka - BP (broj) v cirilici levo zgoraj in NO (numéro) v latinici levo spodaj.

Odtis novega žiga za označevanje priporočenih pošilk.

A vseeno ni šlo na vseh področjih tako hitro. Prve redne poštne znamke za celotno državo so prišle v uporabo šele 16. januarja 1921, vsem pokrajinskim izdajam (tudi Verigarjem) pa je frankaturna veljavnost prenehala 15. aprila 1921. Ta datum bi lahko vzeli kot nekakšen konec obdobja prehodne pokrajinske uprave v Sloveniji.

Leta 1921 so se pojavili tudi prvi dvojezični poštni žigi in tudi pošta na Bučki je dobila enega. Tudi ta je bil dvokrožen z velikim mostom, a za spoznanje manjši. Premer zunanjega kroga je bil 27 mm, nepopolnega notranjega kroga pa 16 mm. Sredi 10 mm širokega mostu je bila datumsko vrstica, levo od nje pa razpoznavni znak a. Ime pošte BUČKA v latinici je bilo v žigu zgoraj, zapis БУЧКА v cirilici pa spodaj. Črke so bile nižje in širše kot pri njegovem predhodniku.

Odtis dvojezičnega žiga BUČKA / БУЧКА z oznako a in datumom 14. XI. 21 (BK).

Po pripovedovanju Urbančeve je v času, ko je Bučka dobila svoj prvi dvojezični poštni žig, pošto vodila Tinca Karlovšek iz Šmarjete, ki sem jo našel zapisano v seznamu osebja poštne direkcije v Ljubljani za leti 1925 (16) in 1928 (17), obakrat kot

Plaćilna nakaznica Poštnega čekovnega urada v Ljubljani (BK), na osnovi katere je poštarica na Bučki izplačala prejemnici 8,80 kron, kar je po menjalnem tečaju 4:1 zneslo 2 dinarja in 20 par. Poleg odtisa poštnega žiga z datumom izplačila 5. VII. 1921 je paraf poštarice Tince Karlovšek.

predstojnico pošte v Šmarjeti pri Novem mestu, kjer je kasneje službovala.

Za Karlovškovo je pogodbeno pošto na Bučki prevzela takrat 33-letna domačinka Antonija Komljanec, ki je še vedno poštarica z najdaljšim stažem na bučenski pošti doslej.

Urbančeva mi je povedala zanimivo zgodbo, kako je leta 1923 na Bučko nekoč prišel kontrolor poštne direkcije in tam našel poštno pomočnico Komljančevo samo, saj Karlovškove iz Šmarjete tisti dan sploh ni bilo. Komljančeva je kontrolorju natančno opisala, kako poteka delo in kaj počne. Ob odhodu ji je zadovoljen rekel, da bi ona lahko delo opravljala sama in ji predlagal, naj se prijavi na izpit, kar je seveda storila in postala pogodbeno poštarica.

Antonija Komljanec, pogodbeno poštarica na Bučki. Slika iz leta 1946 (2).

Antonija ali Tončka, kot so jo klicali, se je rodila 3. novembra 1890 na Jarčem Vrhu 3. Osnovno šolo je obiskovala na Bučki in v Šmihelu pri Novem mestu, kjer je končala tudi 1. razred meščanske šole. Zaradi slabega zdravja je ostala doma pri starših in razmeroma pozno, kot je sama napisala v življenjepisu 22. novembra 1946: »V letu 1922 vstopila v poštno prakso na pošti Šmarjeta pri N. mestu Dir. št. 24279/22 nato bila poštna pomočnica na pošti Bučka do leta 1923. Za vodstvo samostojne pošte brez brzojava in

telefona napravila izpit pri direkciji v Ljubljani 27. aprila 1923 z dobrim uspehom. Na prošnjo mi je bilo podeljeno samostojno mesto pošte Bučka 1. julija 1923 Dir. št. 19343/I. 1923, kjer sem službovala vsa leta do leta 1941.«.

V preteklosti je bil običaj, da so pogodbeni poštarji opravljali delo kar v svoji hiši, saj je bilo tako najbolj enostavno in najceneje. Komljančeva hiša na Bučki je tako postala Pošta. Ob vhodnih vratih je bil dve desetletji pritrjen oglat kovinski poštni nabiralnik, nad njim pa je bila obešena velika emajlirana pokončna ovalna napisna tabla. Zgoraj je bil napis POŠTA v latinici, spodaj pa ПОШТА v cirilici, v sredini table pa je bil državni grb ter pismo in poštni rog pod njim.

Komljančeva hiša na Bučki, kjer je bila pošta od leta 1923 do 1942 (4). Danes hiše ni več, stoji le še nizka kamnita ograja ob stopnicah (skrajno desno).

Politične in upravne spremembe, kot so bile preimenovanje Kraljestva SHS leta 1923 v Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev in preimenovanje v Kraljevino Jugoslavijo 3. oktobra 1929 ter nova razdelitev na 9 upravnih območij (banovin), niso bistveno vplivale na poštno poslovanje. Poštni žigi so ostali nespremenjeni, spremembe so bile še najbolj opazne na raznih formularjih in novih poštne znamkah, na katerih je napis *Kraljevina* nadomestil *Kraljestvo*, leta 1929 pa se je pojavilo še ime Jugoslavija.

Gospodarske razmere v skupni državi niso bile rožnate in kmalu po letu 1921 se je začelo izseljevanje prebivalcev Bučke in okoliških vasi v Ameriko. To je še dodatno znižalo promet na pošti in po podatkih Ljubljanske poštne direkcije je opaziti trend upadanja poštne prometa. Nedoseganje zahtevanega števila delovnih enot ni pomenilo le uvrstitve pošte Bučka v nižji razred, ampak tudi njen krajši delovnik in precej nižjo plačo (18) za predstojnico Komljančevo. Leta 1925 je bila pošta Bučka uvrščena še med pošte III. razreda 5. stopnje (16) s šesturnim delovnikom, leta 1928 pa jo v *Izkazu pošt Ljubljanske direkcije* (17) že najdemo med pogodbenimi poštami IV. razreda, 3. stopnje s štiriurnim delovnikom. Obakrat je bila kot predstojnica pošte Bučka navedena Antonija Komljanec (namesto Komljanec).

Nov poštni žig in obenem zadnjega v obdobju do druge svetovne vojne je pošta Bučka dobila sredi tridesetih let prejšnjega stoletja. To je bil enokrožni dvojezični žig BUČKA / БУЧКА premera 27 mm. Bil je brez črkovne oznake okenca, v datumski vrstici pa je levo in desno od datuma bila po ena šesterokraka zvezdica. Posebnost žiga je bila ta, da je bil na koncu datumske vrstice prostor za označbo ure odprave pošiljk, ki pa je Komljančeva ni redno nastavljala. Največkrat sta na odtisih namesto nastavljene ure vidni le ena črtica in ničla ali pa dve črtici.

Podoba mladega kralja Petra II. Karađorđevića na znamki iz leta 1935, žigosani 16. VII. 1939 na Bučki (BK). Namesto ure odprave pošiljk sta dve črtici.

Kraljevina Jugoslavija se je poleg gospodarske soočala tudi s politično krizo in ob obisku Francije je bil v Marseillu 9. oktobra 1934 v atentatu ubit njen kralj Aleksander I. Karađorđević. Nasledil ga je mladoletni sin Peter in državni uradniki so morali zapriseči novemu vladarju, tudi poštarji. Zanimivo je, da je Komljančeva to storila že takoj naslednji dan, kar je razvidno iz fotokopije zapisnika prisege, ki ga je napisala lastnoročno: "Jaz podpisana Komljanec Antonija pog. poš. na Bučki prisegam na edinega Boga, da bom vladajočemu kralju Petru II in domovini zvesta in da se bom držala pri poslovanju v državi veljavnih zakonov in, da bom vestno opravljala svojo dolžnost. Tako mi Bog pomagaj! V Krškem, dne 10. oktobra 1934. Antonija Komljanec pog. pošt.". Sreski načelnik (vodja okrožja) je spodaj s podpisom in uradnim pečatom potrdil natisnjene besede, da: "... je gori imenovana položila prisego v božje roke."

Pomanjšana fotokopija zapisnika prisege pogodbene poštarice Antonije Komljanec novemu kralju Petru II. Original hranijo dediči Stanke Kos (2).

Poštar z Rake je med tednom dnevno obiskoval Bučko ter prinašal prispelo pošto in časopise, odnašal pa tisto, ki so jo krajani vrgli v poštni nabiralnik ob vhodnih vratih pošte ali so jo osebno izročili Komljančevi, da jo je ta ustrezno opremila (frankirala s poštnimi znamkami in žigosala, tudi evidentirala v primeru nujnih in priporočenih pošiljk). Prinašal je tudi poštno in čekovne nakaznice ter denar, ki ga je Komljančeva izplačevala prejemnikom. Ukvarjati se je morala tudi s poštno-hranilnim prometom, saj so pošte v državi delovale tudi kot ekspoziture Poštne hranilnice.

Za dostavo prejetih pošiljk (in denarja) so v svojem poštnem okolišu pogodbeni poštarji morali poskrbeti sami. Dostavo so lahko vršili osebno, lahko pa so na svoje stroške najeli ali celo zaposlili primerno osebo. Od poštne direkcije so v ta namen

(poleg svoje plače in draginjskega dodatka) prejeli poseben dodatek za selsko dostavo. Ta je bil odvisen od števila in velikosti poštnih okolišev, ki jih je imela pošta in razdalj, ki jih je prehodil ali s kolesom ali kako drugače opravil selski pismonoša (18).

Pošta na Bučki je imela en sam poštni okoliš in ni mi znano, da bi Komljančeva kdaj najela koga za dostavo pošte. Po Bučki in okolici jo je raznašala sama, dostikrat pa je pošto in časopise dala kar otrokom, ki so po končanem pouku šli iz šole mimo njene hiše.

Njena nečakinja Cirilka Vajs Urbanč se še dobro spomni, kako je v letih 1937/38 tudi sama kdaj dostavila pošto kakšnemu od sosedov. Običajno je Komljančeva šolarjem pošto izročala kar skozi okno, ti pa so jo potem z veseljem odnesli k

Fotografija Komljančeve hiše v 30-ih letih 20. stoletja iz zbirke slik Stanke Kos (2). Lepo sta vidna poštna napisna tabla z grbom kraljevine in poštni nabiralnik pri vhodnih vratih. Poštarica Komljančeva (oblečena v črno) sedi na klopi pred hišo.

naslovníkom, tudi, če je bilo za to potrebno narediti kakšen korak več. Po pošto so prihajali vaščani tudi osebno, še posebej, ker je Antonijin brat Ludovik Komljanec imel v sosednji hiši kovačijo in gostilno, do druge svetovne vojne pa je bil tudi župan občine Bučka.

Viri in literatura:

1. Tomc, Alojz: 112 let pošte na Bučki, v: Poročevalec občine Škocjan, letnik VI, št. 46, Škocjan, oktober 2000
2. Kos, Stanka: hči Angele Komljanec, sestre nekdanje upravnice pošte Bučka Antonije Komljanec
3. Hočevnar, Alojz: podžupan Občine Bučka
4. Vajs - Urbanč, Cirilka: hči Ludovika Komljanca, brata nekdanje upravnice pošte Bučka Antonije Komljanec
5. www.dLIB.si – Digitalna knjižnica Slovenije
6. Bregar, Marjeta: Pošta na Dolenjskem do leta 1918, katalog zgodovinske razstave, Novo mesto, 2004
7. Pošta na Slovenskih tleh, Pošta Slovenije d.o.o., Maribor 1997
8. Klein, Wilhelm: Die postalischen Abstempelungen und andere Entwertungen auf den österreichischen Postwertzeichen-Ausgaben 1867, 1883 und 1890, Wien 1967
9. Žnidaršič, Ivica: Bučka na Dolenjskem skozi čas, Ljubljana, Krajevna organizacija Društva izgnancev Slovenije Bučka in Občina Škocjan, druga, dopolnjena izdaja, Ljubljana 2010
10. Müller, Edwin: Mueller, Edwin: Handbuch Der Entwertungen von Oesterreich und Lombardei-Venetien auf den Freimarken-Ausgaben 1850, 1858-59, 1860-61, 1863 und 1863-64, Wien 1930
11. Krauss, Wilhelm: Post-Almanach za leto 1901 in 1912, Dunaj
12. Mulley & Kamenšek: Adresar, splošna naslovna knjiga za Kranjsko 1912, I. del, Ljubljana 1912
13. Sanbach, Hermann: Rekozettel und Einschreibebelege von Krain (als österreichisches Kronland 1886-1918), Schriftenreihe Rekommandation – 13. Teil, Juli 2015
14. Kranjc, Bojan: Poštni žigi na ozemlju sedanje Slovenije, Delovno gradivo – verzija 17 (16. 2. 2019), Ljubljana 2014-2019
15. Mayer, Julij: Prvi žigi na verigarjih v Sloveniji, Filatelija 1953/2, Zagreb 1953
16. Stalež osebja direkcije pošte in telegrafa v Ljubljani po stanju 1. avgusta 1925, Ljubljana 1925
17. Kurbus, Bogdan: Stalež osebja direkcije pošte in telegrafa v Ljubljani po stanju 1. septembra 1928, Ljubljana 1928
18. Bezljaj Krevel, Ljudmila: Pošta, telegraf in telefon 1918-1950, Pošta Slovenije d.o.o., Tehniški muzej Slovenije (TMS), Ljubljana 2004

*Nadaljevanje in konec
v naslednji številki.*

alojz_tomc1@t-2.net

Franc Klemenčič

Prevoz pošte po sistemu zrak (letalo) – morje (ladja) – zrak (letalo) »KATAPULT« POŠTA

Pri prenosu in dostavi poštних pošiljk ločimo »zbirni« prevoz, »individualni« prevoz, prenos in dostavo poštних pošiljk. »Zbirni« prevoz opravljajo poštarji, ko poberejo oddane pošiljke in jih prepeljejo do zbirne pošte. V tej zbirni pošti dostavljene pošiljke sortirajo in jih prepeljejo na naslovljeno pošto doma ali v tujini. »Individualni« prevoz, prenos in dostavo pa opravi poštar, ko prispelo poštno pošiljko dostavi individualnim naslovnikom.

Pošta se je v vsej svoji zgodovini trudila, da je vse prevoze opravila v čim krajšem možnem času. To je tudi bil razlog, da je bila v vsej svoji zgodovini zelo dovzetna za vse inovacije v prometu, posebej tiste, ki so pomembno prispevale k hitrosti prevoza poštних pošiljk, posebej še zbirnega.

Ladje so bile že od antike¹ prevozno sredstvo za zbirni prevoz poštних pošiljk. Prvi zabeležen zračni prenos poštних pošiljk je bil opravljen 23. septembra 1870, ko so z balonom iz obleganega Pariza prepeljali okoli 250 kg pošiljk.

Prevoz poštних pošiljk iz obleganega Pariza leta 1870 s pomočjo balona

Prvi prevoz poštних pošiljk z letalom je bil opravljen 18. februarja 1911, ko je Henri Pequet prepeljal pošto iz Allahabada v Nanini v Indiji.

OPD v počastitev platinastega jubileja prvega poštnega leta iz Allahabada v Nanini v Indiji, oštevilčen s številko 5785.

V ZDA so prvi testni prevoz poštних pošiljk z letalom opravili 23. septembra 1911 iz pošte v Mineoli v državi New York. Kasneje so opravili še nekaj testnih prevozov, vendar pa zaradi velikih

¹ Malo znan je podatek, ki govori o zlati dobi pomorske in ladjedelniške dejavnosti v antični Indiji že v obdobju pred n.š.. Obstaja več študij o trgovini v Indijskem oceanu, pa tudi širše, je pa to obdobje zelo neraziskano z vidika pomorskega in rečnega prevoza pošte.

stroškov le-ti niso bili rentabilni in so jih opustili. V Nemčiji je bil prvi poštni letalski prevoz opravljen iz Frankfurta v Darmstadt 10. junija 1912. Problem medcelinskega prevoza poštних pošiljk je bil v počasnosti ladijskega prevoza in v omejenem doletu letal. Šele leta 1938 so v tovarni Focke-Wulf izdelalo letalo FW-200 Condor, ki je bilo sposobno preleteti Atlantski ocean brez postanka do severne in južne Amerike. To letalo je tudi prikazano na znamki Nemškega rajha leta 1944 (*katalog Michel št. 866*).

Znamki nemškega rajha s poštnima letalom
Focke-Wulf FW 200 Condor in hidroplanom
Blohm & Voss HA 139.

Med prvimi so poskuse poštnega prevoza po sistemu zrak (letalo) – morje (ladja) – zrak (letalo) opravili Američani 12. julija 1927, ko so zgornji krov potniškega parnika Leviathan nadgradili s pilotsko kabino, dolgo okoli 100 m. S te kabine je 100 milj pred obalo z lahkim dvokrilnim letalom poletel pilot Clarence D. Chamberlin². Uspešno je preletel do Long Islanda in prepeljal eno poštno vrečo s 600 pismi, vsako z največ 916 besedami. Pilot je po tej izkušnji predlagal uporabo katapulta za pomoč pri vzletu z ladje. Tri tedne kasneje so opravili test, kjer je skušal pilot pristati na ladji, vendar pa je bil poskus zaradi megle neuspešen. Dve leti kasneje je dr. Lytle Adams patentiral sistem dostave in odpreme pošte na/z ladje s pomočjo daljšega kabla – *Airplane Package Transfer Apparatus*³. Glavni preizkus se je pričel 2. junija 1929, ko je ladja zapustila пристanišče Cherbourg v

Franciji in odplula proti New Yorku. Adams se je dogovoril za prevzem pošiljk 6. ali 7. junija, vendar pa je serija nezgod skoraj uničila njegove načrte. Letalo s pilotom Georgom Pondom, predvideno za prevzem pošte (opremljeno s sistemom za poteg kabla), je 5. julija strmoglavilo, nadomestno letalo je med letom proti ladji zadela strela in se je pilot vrnil, 7. junija pa je bila tako gosta megla, da leti niso bili mogoči. Poštne pošiljke so bile vrnjene kot nedostavljene. Adams je pred vrnitvijo ladje poskusil 12. junija še enkrat prevzeti poštne pošiljke na ladji s pomočjo poteznega kabla in šele po več poskusih je pilotu uspelo potegniti vrečo s pomočjo kabla z ladje. Še eno uspešno dostavo poštne pošiljk s pomočjo Adamsovega patenta so opravili 25. junija, nato pa je ta projekt povsem zamrl (postopek je bil zelo nevaren, saj je letalo moralo leteti povsem nad ladjo in med nosilci kabla, verjetno pa tudi zaradi velike recesije v ZDA).

V poznih 20. letih so s ciljem skrajševanjem časa prevoza poštne pošiljk pričeli eksperimentirati s potniškimi ladjami, na katere so nadgradili potisno rampo na stisnjen zrak – katapult, ki je letalo potisnil s hitrostjo okoli 110 km/h v zrak. Francoska ladijska družba *Transatlantic General Company* je prva z ladje SS *Ile de France* s pomočjo katapulta 13. avgusta 1928 ob 14.00 uri, na razdalji 450 milj pred New Yorkom,

² Pilot Clarence D. Chamberlin je samo 15 dni po zgodovinskem letu Lindberga uspešno letel od New Yorka do Nemčije.

³ Dejansko gre za posebno vodilo za poštne vreče, ki so povezane z daljšim kablom. Ta kabel se dvigne visoko nad krov ladje s posebnimi nosilci, kjer ga letalo lahko ujame na svoj sistem sprejema na letalu.

uspešno katapultirala vodno letalo - hidroplan *Liore et Olivier H-198*, registrska oznaka F-AJHR, ki ga je pilotiral kapetan Luis Demouget, prevažalo pa je tri vreče pisem, frankiranih po 10 F. V New York je letalo priletelo istega dne ob 17.12 uri. Na ta način so hitrost prevoza skrajšali za do 2 dni⁴. V Franciji so ta način prevoza poštних pošilk zaradi velikih stroškov ukinili že leta 1930.

Blok Paragvaja z motivom ladje SS *Ile de France* z vidnim katapultom na krmu, hidroplan *Liore et Olivier H-198* in pretiskane francoske znamke na novo vrednost 10 F, kolikor je znašala poštnina za pismo za ta prevoz.

Nemška pošta je vzpostavila zračni prevoz poštних pošilk do New Yorka v ZDA s pomočjo balonov *Graf Zeppelin* leta 1928, ki je redno obratoval vse do nesreče leta 1937. Istega leta je ladijska družba *Norddeutscher Lloyd* iz Bremna vzpostavila prevoz poštних pošilk do New Yorka (*German North Atlantic Catapult AirMail*). Ladjo Bremen so opremili s katapultom in hidroplanom *He 12* z registrsko oznako *D 1717* in nosilnosti do 200 kg pošilk, ki je plula iz пристanišča Cherbourg v Franciji v bližino New Yorka. Okoli 400 km (250 milj) pred New Yorkom so katapultirali hidroplan *He 12*, ki je prepeljal pošiljke do New Yorka. Na povratku pa je letalo dostavilo pošiljke v Southampton v Angliji, Amsterdam na Nizozemskem in v Bremenhaven in Köln

v Nemčiji (od tu so jih dostavili v namembne kraje s pomočjo letal, vlaka ali drugega zbirnega prevoza). Z ladjo *Bremen* so leta 1929 na ta način opravili 5 prevozov pošte. Leta 1930 so se na tej ruti priključile še ladje *Europa* in *Columbus* s katapultni in hidroplani, opravili pa so 21 prevozov, leto pozneje 21 prevozov, leta 1932 in leta 1933 pa po 24 prevozov. Leta 1934 in 1935 sta prevoze opravljali le še ladji *Bremen* in *Europa*, opravili pa sta 18 in 17 prevozov. Na ladji *Europa* so že od samega začetka uporabljali hidroplan *He 58* (registrska oznaka *D 1919*). Leta 1932 so hidroplane zamenjali z novimi Junkersovimi *Ju 46*.

Žigi na poštних pošilkah, žigosanih v pristanišču ali na ladji, so imeli napis *Deutsche Amerikanische Seepost »Bremen«* / *»Europa«*, kasneje pa *Deutsch-Amerik-Seepost S.S. Bremen* ali *S.S. Europa*. Na pošti, oddani v drugih mestih, pa so imeli odhodni žig v kraju oddaje. Ameriški žig pa je imel napis *US. Ger. Sea Post S.S. Bremen* ali *S.S. Europa*. Pisma, ki so potovala čez Köln do Cherbourga, so bila dodatno žigosana z gumijastim žigom *Mit Luftpost zum S »Bremen« befördert* in z dodatnim žigom *Mit Katapult*. Pismo so dodatno žigosali z gumijastim žigom z napisom *Sneldampfer »Bremen«*, simbolom prevoznika (prekrižan ključ in sidro) ter napisom imena prevoznika *Norddeutscher Lloyd Bremen*. Oblika in deloma tudi vsebina večine teh žigov se je spreminjala, je pa vsebina ostala primerljiva.

⁴ Različni viri navajajo različne čase. V časopisu (posnetek članka iz arhiva) navaja čas prihranka 2 dni, v članku *Aviation history: Catapult mail* pa čas prihranka 24 ur.

Pismo, prepeljano iz Nemčije v ZDA z žigi na znamkah nominalne vrednosti 75 pfenigov⁵ odhodnega letališča v Halle/Leipzigu 15. 7. 1929, s priložnostnim žigom za prvi mešani prevoz z ladjo Bremen 22. 7. 1929. Na kuverti je še gumijasti žig z napisom Sneldampfer Bremen ter simbolom in napisom ladijskega prevoznika in dodatnim gumijastim žigom
Mit Luftpost befördert Bremenhaven.
Na pismu je še številčni žig ameriške pošte.

Leta 1936 se je v prevoz pošte vključila tudi *Deutsche Lufthansa*, ki je kot izhodišče ladijskega prevoza izbrala pristanišče Horta na Azorih. Z letali so pošto dostavili do Horte, od tu pa so jo z ladjo *Freisenland* prepeljali proti New Yorku, s hidroplanom *Blohm-Voss Ha 135 Nordwind* pa so jo prepeljali na Bermudske otoke, New York, Boston in Sidney ter obratno. Ta prevoz pošte je *Lufthansa* opravljala do leta 1938.

Leta 1938 so opustili prevoze pošte po sistemu zrak (letalo) – morje (ladja) – zrak (letalo), saj so Nemci pričeli uporabljati novo štirimotorno letalo *Focke-Wulf FW-200 Condor*, ki je let Berlin – New York

⁵ Dokaj nizka nominalna vrednost poštnine je skoraj zanesljivo posledica prvega prevoza pošte po sistemu zrak (letalo) – morje (ladja) – zrak (letalo).

opravil v okoli 20 urah, let New York – Berlin pa v dobrih 24 urah. Dejansko je bil opravljen 11. do 12. avgusta 1938 en let na relaciji Berlin – New York in 13. do 14. avgusta 1938 na relaciji New York – Berlin. So pa opravili več letov s temi letali na relaciji *Frankfurt – Bathurst (Britanska Gambija) – Frankfurt ter Frankfurt – Natal (Brazilija) – Frankfurt*.

Prevoz pošte v južno Ameriko je vzpostavila *Deutsche Lufthansa* v sodelovanju s *Hamburg-America Line* in sindikatom *Condor*. Poskus vzpostavitve prevoza sega že v leto 1928, ko so z letali poskusno prepeljali pošto preko Barcelone – Sevilje do Las Palmasa. Tu so jo preložili na poštna parnika »*Cap Polonio*« in »*Cap Areona*«, ki sta pošiljke vozila do otoka Fernando do Naronha pred Brazilijo, od tu pa jih je prepeljal z letali sindikat *Condor*. V sindikatu *Condor* je bil partner tudi *Lufthansa*. Nekateri avtorji navajajo, da so iz Las Palmasa do otoka Fernando do Naronha pošiljke prepeljali z ladjo *Westfalen* prevoznika *Hamburg-America Line*, od tu do Natala v Braziliji in do Ria pa je prevoz organiziral sindikat *Condor*. Verjetno je, da sta oba podatka resnična, saj je bilo več poskusnih prevozov vse do leta 1931, ko so v okviru danosti iskali optimalne rešitve.

Od leta 1931 do 1935 so z letali iz Stuttgarta in drugih mest preko Marseilla, Barcelone, Sevilje, Cadiza in Las Palmasa poštne pošiljke prepeljali do Bathursta v Britanski Gambiji, kjer so jih vkrcali na ladjo. Ladje so vozile po letni ali zimski poti, s hidroplani *Dornier Wal* pa so pošiljke prepeljali do Natala, kjer je za prevoz v namembne kraje poskrbel sindikat *Condor*. Za prevoze so poleg ladje *Westfalen* uporabljali tudi ladjo *Schwabenland*. Po letu 1935 je prevoz poštnih pošiljk potekal tudi v sodelovanju

z *Air France*. Hidroplane *Dornier Wal* so kasneje nadomestili z novimi letali *Dornier Do 26*.

Zadnji prevoz po sistemu zrak (letalo) – morje (ladja) – zrak (letalo) v Južno Ameriko so opravili 24. do 25. avgusta 1938 z ladjo *Ostmark* in hidroplani *Do-26*.

Leta 1930 je bil vzpostavljen tudi balonski prevoz poštnih pošilk z baloni *Graf Zeppelin LZ 127* med Friedrichafnom in Rio de Janeirom, kasneje tudi do drugih južnoameriških držav (Argentina, Paragvaj, Urugvaj ...). Leta 1937 je bila ta oblika prevoza ukinjena. Obe obliki prevoza so medsebojno usklajevali, na kar kaže tudi gumijasti žig z napisom *Deutsche Luftpost Europa-Südamerika* in odtisom balona in letala (glej sliko spodaj).

Razglednica, poslana iz mesta Romanshorn v Švici 31. 8. 1934 in 1. 9. 1930 prepeljana z balonom LZ 127 do Argentine v južni Ameriki. Poleg odhodnih žigov znamk z nominalno vrednostjo 2,20 franka, je na razglednici še gumijasti žig z napisom Deutsche Luftpost Europa-Südamerika.

Iz opisanega vidimo, da si je pošta zelo prizadevala za čim hitrejši poštni promet. To dokazuje tudi dejstvo, da so za prevoz poštnih pošilk po sistemu zrak (letalo) – morje (ladja) – zrak (letalo) uporabili hitre potniške parnike, katerih hitrost je za okoli 1/3 večja od trgovskih/tovornih ladj. Tam, kjer je bil ta trud prepuščen osebni

iniciativi (ZDA, Francija), ni bilo uspeha. Kjer pa je pošta kot državna ustanova ta zahteven kombiniran prevoz uvedla, je bil le-ta uspešen. Vprašanje pa je, če je bil tudi rentabilen. Na drugi strani pa kaže to tudi na mojo že zapisano trditev, da je bila pošta eden glavnih koristnikov inovacij, predvsem v prevozu (pošto so dejansko prevažali z letali že pred prevozom potnikov). Poimenovanje »*katapult*« pošta skoraj zanesljivo ni najbolj posrečeno, vendar pa zaznamuje 10-letno obdobje med obema vojnoma, ko razvoj letalstva še ni omogočal neposrednega poštnega prevoza med celinami (omejitve glede teže, količine oziroma obsega poštnih pošilk) in pod tem nazivom (*katapult post*) dobite tudi na spletu dostop do prodaje poštnih pošilk, ki so bila s to obliko prevoza prepeljana do naslovnika. Ob tem velja opozoriti, da je veliko dostopnih pisem spominskih in filatelistično navdahnjenih, manj pa je realno poslanih pisem, so pa ohranjena zato tudi dražja.

Viri:

1. https://books.google.si/books?id=fPLm9omt_YIC&pg=PA117&lpq=PA117&dq=Katapult+post+ship+Bremen&source=bl&ots=0QxVA2lbwn&sig=ACfU3U1_TFJzdjo8bESrxMkyYTMvfQ3ejg&hl=sl&sa=X&ved=2ahUKEwiBraz4_5jhAhWXwcQBHeueBHYQ6AEwC3oECAgQAQ#v=onepage&q=Katapult%20post%20ship%20Bremen&f=false - History of Air Cargo and Airmail from the 18th Century
2. https://www.icao.int/secretariat/PostalHistory/aviation_history_the_catapult_mail.htm
3. https://stampauctions.de/sammlungen/509518_web.pdf
4. www.nnapprentice.com/alumni/letter/Air
5. A Philatelic Overview of the Ancient Maritime Trade

franc.klemencic@gmail.com

Boštjan Petauer

Recenzija

Literature, ki obravnava prve angleške znamke (in sploh prve znamke na svetu), katerih 180. obletnico izida bomo obhajali naslednje leto, kakor tudi tiste, ki obravnava kasnejše angleške znamke, tiskane v tehniki linijskega globokega tiska, je kar precej. Ta, ki pa je izšla lani in jo je izdala The Royal Philatelic Society (Kraljeva filatelistična družba) iz Londona, je nekaj posebnega, saj take do sedaj še ni bilo.

Knjiga, oz. bolje 2 knjigi, z naslovom »Perkins Bacon Great Britain Line-Engraved Postage Stamp Printing 1840-1846« (Znamke Velike Britanije, ki jih je tiskala tiskarna Perkins Bacon v obdobju od 1840 do 1846), je napisal Alan G. Druce, FRPSL, na osnovi arhivov tiskarne Perkins Bacon, kjer so te znamke tiskali. Kraljeva družba mu je za to delo podelila Crawfordovo medaljo za najboljše in najizvirnejše delo v knjižni obliki, izdano v letu 2018. Knjigi obsegata skupaj preko 1200 strani (vsaka preko 600) povečanega formata A4, pri čemer je drugi del »dodatek« k prvemu. Skupaj tehtata okoli 4 kilograme, kar sicer ni običajna merska enota za knjigo.

Kljub gornjemu naslovu pa sta oba dela mnogo več kot samo opis znamk v obravnavanem obdobju. Kazalo obeh delov je zelo obširno; na tem mestu bomo

vsebinsko podali le z omembo glavnih poudarkov.

V prvem delu knjige, ki obsega 29 poglavij, avtor najprej podrobno obravnava zgodovino papirja, davke na papir, papirnico, kjer so izdelovali papir za prve angleške znamke in njihovo dostavo v tiskarno, kjer so te znamke tiskali. Nadalje opisuje potek naročil za tisk, samo tiskanje tako podnevi kot ponoči, gumiranje pol. Podatki so dani za vsako številko pol (te tečejo od 1 (a+b) do 11 za črni peni), za obe plošči znamke za 2 penija in službeno znamko (VR – *Victoria Regina* – Kraljica Viktorija). Nadaljuje z istimi podatki za redeči peni (od leta 1841 naprej), popravi plošč ter raznimi finančnimi podatki.

Drugi del sestavlja 22 »dodatkov«. Tako je npr. v tretjem dodatku po vsakem kvartalu od 1840 do 1846, znotraj njega pa po posameznih dnevih, posameznih tiskarskih strojih (našteti!) in posameznih tiskarjih (poimensko!) navedeno število tistega dne natiskanih pol, vključno s številko pole, ki je bila tiskana. To velja za prve znamke, v kasnejšem dodatku so iste informacije za vseh 66 plošč rdečega penija (nekatero so bile tiskane z istih plošč kot črni peni). Sledi še opis drugih (nefilatelističnih) tiskarskih opravil, s katerimi se je ukvarjala tiskarna

Naslovnici obeh knjig

(npr. tiskom bankovcev), biografije pomembnih ljudi tistega časa, povezanih z znamkami, delničarji tiskarne, kakor tudi plače, izplačane posameznim tiskarjem glede na število natiskanih pol in še precej drugega.

V obeh knjigah ne manjka tako črno-belih kot barvnih ilustracij, kakor tudi raznih preglednic. Knjigo toplo priporočamo vsem, ki jih te zadeve zanimajo; ob njih bodo preživeli mnogo lepih ur, dnevvov, pa tudi mesecev.

bostjan.petauer@siol.net

Rešitev nagradne križanke

V lanskoletni številki 4-2018 revije *Nova filatelija* smo objavili nagradno križanko in vas prosili, da na kuverte nalepite lepe znamke, ki jih bomo potem razdelili mladim filatelistom. Prispеле pravilne rešitve so bile po večini res opremljene z lepimi znamkami, nekateri so v pismo dodali tudi nekaj znamk, vendar vse to ni vplivalo na rezultate žrebanja, saj je nepristranska komisija izvedla žrebanje brez kakršnih koli vplivanj na rezultate.

Rezultati:

1. nagrado (3 eseje FZS) prejme Izidor Jamnik iz Kotelj.
2. nagrado (2 eseja FZS) prejme Edo Krajnc iz Portoroža.
3. nagrado (1 esej FZS) pa prejme Karmen Avsec iz Črnuč.

B	U	R	K	I	N	A	F	A	S	O
B	E	N	I	N						
		Š	R	I	L	A	N	K	A	
		Z	I	M	B	A	B	V	E	
Z	A	M	B	I	J	A				
		G	A	N	A					
L	E	S	O	T	O					
		B	E	L	I	Z	E			

Vsem nagrajencem iskreno čestitamo. Nagrade bodo prejeli po pošti. Ostalim sodelujočim pa ostaja upanje, da bodo imeli več sreče prihodnjč.

In še enkrat hvala vsem, ki ste sodelovali z rešitvami te nagradne križanke.

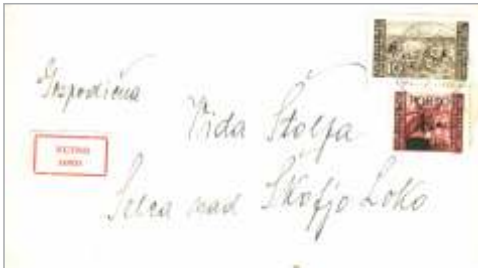
Žrebanje je opravila neodvisna komisija, sestavljena iz članic filatelističnega krožka na 1. OŠ Žalec v sestavi: učenke Dejana, Nia, Tea in Taja, učiteljica Barbara ter učenka Eva.

Veselko Guštin

Ponaredki

V zadnjem času smo priča množičnemu povpraševanju po poštni zgodovini, pa tudi po znamkah Julijske krajine 1945-48. Žal pa pretirano povpraševanje pomeni tudi višje cene. Vse skupaj pa je velika priložnost za ponarejevalce tovrstnih dokumentov. Zato pozorno preglejte znamko, pismo ali dopisnico, pretisk, povprašajte strokovnjaka, obrnite se na ekspertni servis FZS, da ugotovite pristnost.

Slika 1a: Originalna ovojnica z originalnimi znamkami in originalnim žigom.

Slika 1b: A vse skupaj lep ponaredek: pod znamko za 10 lir je namreč viden žig Kranja in odlepljena znamka! Pismo sem za kakih 20-30 eur kupil na srečanju od "filatelista".

Po koncu druge svetovne vojne je VUJA (Vojaška uprava Jugoslavske armije) zasedla ozemlje Julijske krajine. Ker je bilo tedaj prepovedano uporabljati znamke RSI (Repubblica Sociale Italiana, Italijanska socialna republika), je VUJA nemudoma odredila pretiskanje nekaterih zaseženih vrednosti. Nizke naklade in visoke cene so bile priložnost za ponarejevalce. Najbolj znan in tudi najdražji ponaredek tega obdobja je ISTRRA 5.00 Lire iz serije "Fratelli Bandiera/Bratje Bandiera". Torej:

- a. 1.V.1945 / TRIESTE * TRST (pogost ponaredek: +1L na 30 Cent, 20L+20L na 5 Cent);
- b. 3.V.1945 / FIUME *RIJEKA (pogost ponaredek: 16 Lir na 75 Cent);
- c. ISTRRA 5.00 Lire (prvi pretisk) na 2.50 Lire.

Vsi ti pretiski so bili predvideni za uporabo na celotnem zasedenem ozemlju Julijske krajine. Po 12. juniju 1945 se je jugoslovanska vojska morala umakniti za Morganovo črto. Večina pretiskanih znamk TRST in (prvi pretisk) ISTRRA je ostala v coni A pod Zavezniško vojaško upravo (ZVU) in se tam tudi uporabljala. Šele konec septembra in oktobra je ZVU dala v promet italijanske znamke s pretiskom A.M.G. - V.G. (angl. **Allied Military Government - Venezia Giulia / Zavezniška vojaška uprava - Julijska Krajina**).

Ni znanih posebej ponarejenih pretiskov, vendar moramo skrbno preučiti znamke visokih nazivnih vrednosti (50 in 100 lir). Namesto portovnih znamk je bila znamka označena s "T", kar je bilo zlahka ponarediti. Pozorni moramo tudi biti na poštni žig TRIESTE, posebno še, če ni vidnega datuma in je bil po vsej verjetnosti odtisnjen pozneje.

Znamke s pretiskom RIJEKA, (drugi pretisk) ISTRRA so se uporabljale v celotni

coni B pod VUJA v Julijski krajini, medtem ko manjša količina znamk s pretiskom TRST le v Slovenskem Primorju. Veljale so še celo leto 1945 oziroma dokler zaloga ni pošla.

Že avgusta 1945 pa so bile v coni B na razpolago nove izdaje znamk z napisom SLOVENSKO PRIMORJE-ISTRA / LITTORALE SLOVENO-ISTRA. Te znamke lahko štejemo za "Primorske Verigarje", saj so bile razmere takoj po vojni leta 1945 zelo podobne tistim iz leta 1918! In Primorci so lahko prvič v zgodovini videli znamke s slovenskimi napisi. Nekatere od teh serij so bile kasneje ponatisnjene zaradi višje poštnine, pa tudi večkrat pretiskane s PORTO. Kot zadnje so se pretiskale jugoslovanske znamke z napisom: *Vojna Uprava Jugoslovanske Armije*. Edini ponaredki, ki jih poznamo, sta znamki porto za 2 in 4 Lire, z debelo kvadratno piko. Iz katalogov vemo, da je veliko piko imela **samo** 1 Lira.

Slika 2a: Velika pika, narejena iz male, na znamki za 4 Lire, in prava na 1 Liri.

Slika 2b: povečana pika pri 4 Lirah, kjer je močno opazna "dodelava" v veliko kvadratno piko!

Pozor pred ponaredki: največkrat najdemo poštne znamke žigosane z žigom KOPER-CAPODISTRIA bodisi izven obdobja uporabe znamke in z nevidnim

datumom, kadar je bil žig pozneje odtisnjen.

Kar nekajkrat se nam je zgodilo, da smo kupili na boljšaku ali kje drugje "lep" primerek razglednice z znamkami VUJA. Ob natančnem pregledu s povečevalnim steklom pa smo ugotovili, da je žig na originalnini kartici eno, žig na znamki pa drugo. To je običajen "trik", ki se ga poslužujejo trgovci. Ker "filatelisti" z velikim veseljem znamko s kartice odlepijo (nad paro ali z vodo), oziroma – bog ne daj – odstrižejo, trgovci vrzel zapolnijo s podobno zadevo.

Slika 3a: Razglednica Kopa iz leta 1948 z dvema dolepljenima znamkama za 1,50 Lira.

Slika 3b: Žig na znamki je sicer nerazpoznaven, spodaj pa se delno vidi odtis "CAPO (-DISTRIA je skrito pod znamko)" in se ne ujema z zgornjim delom.

Primer s slike 3 kaže, da je znamka originalna, poštnina za kartico je bila 3 Lire,

žig tudi – čeprav nečitljiv, a če natančno pogledamo, vidimo čisto na dnu ostanek žiga na kartici in črke "CAPO", od CAPODISTRIA, medtem ko je levo in desno na znamki še nek težko razpoznaven tekst. Domnevamo, da se začne z (DISTR....). Ime kraja je nečitljivo, gre pa za italijanski žig. Lepo je viden datum: -8.2.46! A na kartici preberemo 31.1.48!? Žig z napisom "DISTR(IBUZIONE)" so imele samo velike pošte: Trst, Pulj, Gorica in Reka! Pri ostalih žigih manjših pošt je bilo spodaj vedno zapisano ime province.

Sklepamo, da gre za žig Reke (FIUME CORRISP. PACCHI – DISTRIB. RAC-COMAND.), ki je edina ostala v coni B.

Najbolj problematični pri ponarejanju pa so žal kupci. Ti nikakor nočejo priznati, da so bili opeharjeni. Ampak pozor, tudi ponaredek je dobrodošel v zbirki, seveda pa mora biti **jasno** nedvoumno označen! Žal ni samo VUJA, ki se ponareja, pač pa vse, od Verigarjev (da ne rečemo od prvih avstrijskih znamk) naprej ...

veselko.gustin@gmail.com

Igor Pirc

Deveto Okno Kranj 2019 je pred vrati

V prvi polovici septembra letos bomo v Kranju postavili že deveto enovitrinsko specializirano mednarodno razstavo, ki tokrat odpira vrata razstavljavcem iz vse Evrope (več o razstavi na www.fzs.si, tudi Pravila in Prijavnica!).

Pošta Slovenije bo izdala ilustrirano dopisnico z upodobitvijo Kranja v 15. stoletju, pripravljavci razstave pa obiskovalcem obetajo vpogled v zelo zanimive zgodbe od tradicionalne filatelije, poštne zgodovine, poštних celin, tematike, mladinskih ekponatov in še česa, zato ne zamudite te enkratne priložnosti, da si ogledate filatelistično razstavo, ki jo vsaki dve leti pripravljamo v Kranju.

Ampak ta vest ima še en namen; čeprav bo do izida Nove filatelije rok za prijave že potekel, vabimo vse zamudnike iz vrst FZS, da se še v juniju prijavijo komisarju razstave Petru Kramarju.

Naj ne mine letni čas, ne da bi storili kaj za sebe!

Letošnji logotip razstave v Kranju

Razstava bo postavljena v Gorenjskem muzeju v Kranju, Glavni trg 2 od četrтка, 5. septembra, do sobote, 14. septembra 2019. Ne zamudite!

Boštjan Petauer

FES izdal 100. mnenje

Filatelistični ekspertizni servis (FES), ki v okviru FZS deluje od leta 2004, je izdal 100. mnenje o pristnosti predloženih znamk. Mnenje je izdal za znamko, ki je predstavljena na sliki (gre za znano »Esperantico« iz leta 1953).

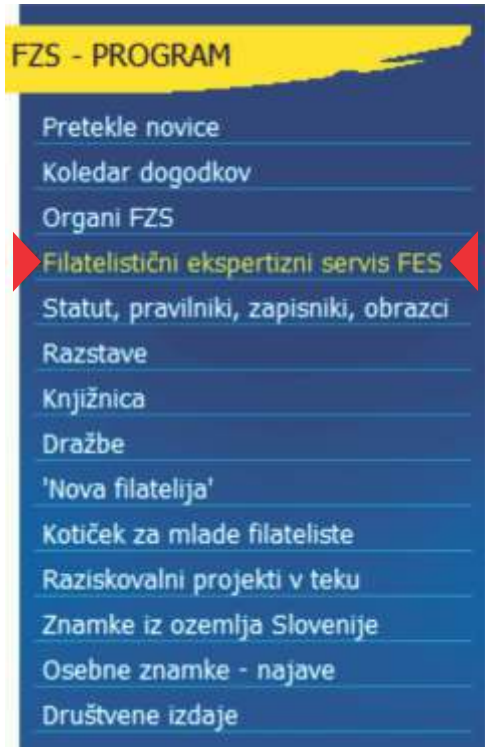
Mnenje je pripravil Sašo France, član FES-a, pristojen za dajanje strokovnih mnenj za področje Jugoslavije 1945-1991.

Če dvomite v pristnost svoje dragocene znamke in bi se želeli o tem prepričati, potem je FES pravi naslov za vas.

Naloga FES-a je dajanje strokovnih mnenj o pristnosti znamk in ostalega filate-lističnega gradiva, za kar so odgovorni atestatorji za posamezno področje. To je pomembno zlasti pri dražjem gradivu in tistem, pri katerih kupec ni prepričan, da je pravi. Tudi zbiralec z dolgoletnimi izkušnjami se namreč lahko znajde v položaju, ko ni prepričan ali je znamka res tista, za kar je predstavljena; ta ugotovitev v še večji meri velja za manj izkušene zbiralce. Pri tem se porajajo dvomi, ali gre za pristno znamko v vseh elementih ali pa je morda celo ponaredek.

Mnenje seveda nekaj stane, kar pa je še vedno bolje kot metati denar stran za ponaredek; miren spanec pa ima tudi svojo ceno.

Takole izgleda zavihek spletne strani FZS, kjer najdete podatke za FES.

Ob tej priliki vabimo vse, ki imate v svojih zbirkah redkejšje znamke, za katere niste prepričani, če so pristne, da jih predložite FES-u. Področja, za katera FES opravlja ugotavljanje pristnosti, pogoji, pod katerimi deluje in vse ostale informacije v zvezi s FES-om so razvidni iz zavihka na levi te spletne strani (na sliki zgoraj).

Boštjan Petauer, koordinator FES.

bostjan.petauer@siol.net

Boštjan Petauer

Vavpotičevi Verigarji tudi v Novem mestu

*Tudi v Novem mestu so se spomnili 100. obletnice Verigarjev.
In to kar dvakrat, obakrat po zaslugi Alojza Tomca,
predsednika Filatelističnega društva Novo mesto.*

Najprej je v ponedeljek, 7. januarja 2019, ob 10. uri nastopil v oddaji (lokalnega) radia Sraka »Naš vsakdanjik«. V napovedniku je bilo povedano, da bo beseda tekla o delovanju in načrtih društva, 100-letnici izida prvih slovenskih poštних znamk ter Ivanu Vavpotiču, velikanu portreta in še o čem.

Pogovor na radiu se je začel z manjšo zamudo (ob 10:07) in je trajal do 10:44. V dobre pol ure je (poleg napovedanega) povedal tudi precej o članstvu v lokalnih društvih in klubih in v Zvezi, številnih ugodnostih, ki jih imajo člani, o sodelovanju Zveze FZS v Delovni skupnosti Alpe Jadran Filatelija, Balkanfili in Multilaterali, ter o tem, kaj vse zbirajo in da to ni le nabiralništvo, ampak tudi proučevanje, raziskovanje in pisanje strokovnih člankov, o razstavljanju (tudi tekmovalnem), o udeležbi in uspehih slovenskih filatelistov na razstavah v tujini, tudi na svetovnem nivoju, o sodnikih (nacionalnih in FIP), ki jih imamo za tako majhen narod kar nekaj itd.

Vse poslušalce je povabil tudi na obisk razstave Delovne skupnosti AJF SLOVENIJA 2019, ki bo od 28. do 31. marca v Kamniku in na predavanje z naslovom *Vavpotičevi verigarji*.

Nato je 9. januarja 2019 ob 18. uri sledilo predavanje o Verigarjih in njihovem oblikovalcu v Jakčevem domu, ki deluje v sklopu Dolenjskega muzeja Novo mesto.

Kustosinja Katarina Dajčman je želela, da bi predstavil Ivana Vavpotiča tudi kot oblikovalca prvih slovenskih znamk. Predavanje je bilo zato bolj usmerjeno v Vavpotiča, njegovo delo v filateliji in občutke o motivih in končnih izdelkih, s katerimi ni bil zadovoljen, kar velja zlasti za znamke, tiskane v tehniki knjigotiska. Ta tisk je na koncu pokvaril še tisto malo, s čimer je bil zadovoljen.

Predavanje je potekalo v avtentičnem vzdušju in prostoru, saj smo bili obkroženi z Vavpotičevimi slikami, v glavnem s portreti pomembnejših oseb iz njegovega novomeškega obdobja; bil je namreč znan portretist. Obiskovalcev je bilo natanko 30 (dobra tretjina je bila filatelistov, članov FD Novo mesto, eden iz Društva zbiralcev Verigar Brežice in avtor tega sestavka iz FD Ljubljana).

*Predavanja se je udeležilo 30 poslušalcev,
od tega dobra tretjina filatelistov.*

Predstavljenih je bilo 78 prosojnic, vmes pa je predavatelj pripovedoval o razmerah po 1. svetovni vojni, splošnem pomanjkanju in velikih težavah pri tisku znamk, saj so uporabili ves material, ki je bil na razpolago. Omenil je razne vrste papirja, barv, zobčanj, dve vrsti tiska, tri tiskarne, sotiske različnih vrednot, ki so v taki množini svetovni fenomen in še kaj. Pokazal je tudi nekaj osnutkov in poskusnih tiskov.

Verjetno je bilo res bolje, da je predstavitev pripravil nekdo, ki ni globoko v verigarjih in je bila možnost, da bi ga zaneslo v detajle, manjša kot pri kakem večjem poznavalcu Verigarjev. Kljub nekoliko bolj površinskemu prikazu Verigarjev je bilo povedanega veliko; za popolne laike morda še kaj preveč, a so vsaj dobili občutek, kaj pomenijo Verigarji tudi v svetovnem merilu.

FILATELISTIČNO DRUŠTVO
NOVO MESTO

Predavatelj: Alojz Tomc
E-pošta: alojz_tomc1@t2.net

Vavpotičevi „verigarji“

Predavanje ob 100-letnici izida
prvih slovenskih poštних znamk

Novo mesto, 9. januar 2019

Motiv 2

Dejansko
izdane
znamke
(v vinarjih,
zobčanje linjsko in žagasto
in v parah,
zobčanje žagasto)

- KN, zobčanje linjsko 11 ½
(50 vin tudi linjsko 11)
- KN, zobčanje žagasto 13 ½
- KN, zobčanje žagasto 13 ½

Vavpotičevi „verigarji“ 40

Dve od prosojnic s predavanja

Namesto ene ure je predstavitev trajala uro in pol. Na koncu so med prisotnimi izžrebali še en 15-mesečni koledar, ki ga je lani izdala FZS, podarilo pa ga je FD Novo mesto, ki z muzejem sodeluje že desetletja (ob večjih razstavah in obletnicah muzeja je nastalo kar nekaj spominskih ovojnic in PPŽ). FD Novo mesto je koledarje podarilo vsem svojim članom in nekaterim inštitucijam, s katerimi že leta uspešno sodeluje (na primer Mestna občina Novo mesto in Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto).

Po predavanju ali pred njim, kakor je kdo prišel, smo si v Jakčevem domu ogledali še celotno razstavo *Ivan Vavpotič - velikan portreta*, v okviru katere je bilo poleg slik prikazanih tudi nekaj verigarjskih znamk. Precejšen del razstave slik, ki je bila odprta do 2. februarja, se je nato selil v galerijo Mihe Maleša v Kamnik, kjer je bil na ogled tudi v času že prej omenjene razstave SLOVENIJA 2019.

bostjan.petauer@siol.net

100 LET VERIGARJEV – PRVIH SLOVENSКИH POŠTNIH ZNAMK

Peter Suhadolc in Veselko Guštin

Svetovna filatelistična razstava THAILAND 2018 v Bangkoku

Tajci so po letu 2013 spet organizirali svetovno splošno (vsi razredi) filatelistično razstavo. Razstavišče je bilo, tako kot pred petimi leti, v halah Royal Paragon središča Siam Paragon v Bangkoku. Vzporedno z razstavo je potekalo tudi izobraževanje filatelističnih sodnikov (sodniška akademija), zadnji dan pa še kongres FIP.

Razstava je potekala od 28. 11. do 3. 12. 2018. Uradni hotel je bil Asia Hotel v okraju Ratchathewi, oddaljen okoli 15 minut peš ali eno postajo zračnega metroja. Razstava je bila relativno dobro organizirana, čeravno je bilo tudi nekaj manjših spodrslijajev, posebno glede časovnih rokov. Na razstavi je bilo prisotnih okoli 70 komisarjev s celega sveta.

Zbirke smo montirali in demontirali komisarji sami. Vsi slovenski razstavljalci smo z doseženim rezultatom zadovoljni, čeravno sta bila dva eksponata na meji višje medalje. Za enovitrske zbirke na FIP tekmovanjih podeljujejo le točke in ni medalj. Povprečno smo dosegli 85,33 točk na eksponat, kar je odličen rezultat. Podrobni rezultati so prikazani v tabeli.

Razstavljalavec	Naslov zbirke	Oken	Razred	Št. točk	Medalja
Boštjan Petauer FD Ljubljana	Andorra, Queen of the Pyrenees	5	MA	78	vel. srebrna
Alojz Tomc FD Novo mesto	The Italian military post office no. 59 during World War II	1	PH	88	/
Boštjan Petauer FD Ljubljana	Bosnia Field Post Cancellations 1914 1918	1	PH	85	/
Bojan Bračič FD Maribor	Postmarks of the Post Office Pettau-Ptuj 1818-1945	1	PH	83	/
Peter Suhadolc SFK LK Trst	The Conquest of the Unprofitable World. A History of Mountaineering	8	TH	93	zlata
Zveza FZS	Proc. of the Int'l Symposium - 100th Anniversary of the Chainbreakers	/	LI	85	vel. pozlač.

Poročilo komisarja je pripravil Peter Suhadolc.

Boštjan Petauer, ki si je razstavo ogledal na lastne stroške, na sliki skupaj z ostalima slovenskima udeležencema, sodnikom Veselkom Guštinom in komisarjem Petrom Suhadolcem.

Sodniško poročilo (Veselko Guštin)

Na Svetovni filatelistični razstavi Thailand 2018 v Bangkoku sem bil izbran za sodnika za poštno zgodovino. Skupino sta vodila Bernard Jimenez (Francija) in Yigal Nathaniel (Izrael) ter člani Vit Vaniček (Češka), Zoran Stepanović (Srbija) in jaz. Sodnika pripravnika sta bila Ben Palmer (Anglija) in Mehmet Akan (Turčija). Ekipa je morala oceniti 46 zbirk poštne zgodovine Evrope. Presenetilo me je, da je bilo več zbirk orientiranih na pokrajine držav Rusije, Norveške, Nizozemske, Švice, Nemčije ter njihove poštne poti in promet. Za sojenje smo porabili dva dneva, tretji dan je potekalo še zadnje usklajevanje ocen in mnenj. Predlagali smo tudi zbirko, ki je kandidirala za Grand Prix International. To je bila zbirka *»Romania, Outbound Mail, from the Crimean War to the UPU«* (avtor Eddie Leibu, Izrael). Kakor koli že, kraljica filatelije je prav gotovo tradicionalna filatelija, takoj za njo poštna zgodovina in tematika! To se je pokazalo pri glasovanju za veliko nagrado (Grand Prix). Od petih zbirk (dve iz tradicionalne filatelije, dve iz poštne zgodovine in ena iz tematske filatelije) je nagrado odnesla zbirka *»klasične Švedske«*. Cenjene so bile zbirke, ki so vsebovale stare ohranjene potovane ovojnice z lepimi in večbarvnimi frankaturami in enkratnimi destinacijami.

Sodniška miza poštne zgodovine za Evropo.

Na povabilo organizatorja sem se udeležil tudi Sodniške akademije, ki je potekala že drugič. Prva je bila v Jeruzalemu, naslednja pa bo v Sloveniji, marca 2019, ob razstavi AJF Slovenija 2019. Zaradi izjemnega interesa sta bila tokrat organizirana dva razreda (2. in 3.) po 17 slušateljev. Jaz sem bil v tretjem razredu, vaditelja pa sta bila Peter McCann in Peter Suhadolc. Diplomsko z akademije nam je podelil sam predsednik Bernard Beston, postali smo *»jury fellow/sodniški tovariš, sodniški kolega, izbrani sodnik«*.

Omenil bom samo nekaj zanimivosti. Ocenjevali smo 5 zbirk. Naš *»razred«* je dobil 3 zbirke iz Tihomorskih otočnih držav, nemško invazijo na blokado Krete (1897-98) in tematsko zbirko s področja geologije. Naša skupina je bila sestavljena iz sodnikov različnih področij in prav zanimivo je bilo, kako smo *»soglasno«* določali točke. Izkazalo pa se je, da so skupine med seboj lahko odstopale tudi do 10 točk. Rdeča nit, pa bi lahko rekel, je bila: sodnikova dolžnost ni razstavjalca kaznovati s slabo oceno, ampak ga opogumiti z napotki in spodbuditi k še boljši izdelavi svoje zbirke.

Akademija je potekala 3 dni! Stroške organizacije, prehrane in nočitve so krili FIP in sponzorji.

Pred odhodom na večerjo z ladjico po končani Akademiji. Novi predsednik FIP Bernard Beston je desno od predsednika FZS Petra Suhadolca.

Poročilo delegata na kongresu FIP (Peter Suhadolc)

Čeravno je bil kongres volilne narave, je potekal gladko in hitro. Odhajajoči predsednik Tay je v začetku podal finančno sliko, ki je zelo spodbudna, saj ima FIP preko dva milijona dolarjev premoženja, večino v singapurskih fondih z donosom do 5%. Sledilo je poročilo Bernarda Bestona o opravljenih dejavnostih, predvsem takih, ki se nanašajo na prejšnjem kongresu odobreni resoluciji Chrisa Kinga. Veliko večino predlogov resolucije je Uprava FIP upoštevala in realizirala, le *kluba FIP razstavljalcev* ni ustanovila. Od leta 2020 dalje se bodo morali sodniki pripravniki najprej udeležiti tridnevnega sodniškega seminarja, preden bodo lahko opravili pripravništvo. Do sedaj je bilo dovolj, da si se udeležil dvournega seminarja. Za novo članico FIP smo sprejeli Moldavijo. Kratek govor je imel predsednik moldavske filatelistične zveze Adam Andrei. Sledile so volitve. Za predsednika je bil po pričakovnjih izvoljen Bernard Beston (Avstralija), razlika v glasovih pa je bila večja od pričakovane, saj je premagal protikandidata Chrisa Kinga (Velika Britanija) s 64 proti 24. Izvoljena sta

bila tudi edina azijska kandidata. Za podpredsednika FIP je bil izvoljen Prakob (Tajska), za člana uprave pa Richard Tan (Singapur). Za častnega predsednika FIP je bil izglasovan dosedanji predsednik Tay Peng-Hian.

Novo vodstvo FIP ostaja isto, razen novega predsednika, Avstralca Bernarda Bestona (v sredini).

Na koncu so podelili pokroviteljstva in priznanja bodočim razstavam. Naj spomnim le na tiste, ki bodo v Evropi: London (Velika Britanija) in Plovdiv (Bolgarija), obe leta 2020, ter IBRA (Nemčija) leta 2021. Naj na koncu še povem, da je bil kot pomočnik pri razdeljevanju in zbiranju glasovnic (angl. *teller*) izbran Veselko Guštin (za Evropo).

Zbornik VERIGARJI na razstavah

Medalji z razstave na Tajskem in Italiji

Zbornik, izdali smo ga ob simpoziju, posvečenem Verigarjem, je sodeloval na tekmovalnem delu marca letos na mednarodni razstavi SLOVENIJA 2019, v nadaljevanju leta pa bo prisoten še na RPSL razstavi STOCKHOLMIA v Stockholmu, na razstavi CHINA 2019 v Wuhanu na Kitajskem, jeseni pa še na razstavi *Multilaterale* v Luksemburgu in na razstavi *Atlantik gosti Alpe Jadran* (Viana do Castelo na Portugalskem). Namen vseh teh udeležb je predvsem dvig prepoznavnosti naših Verigarjev! Nekaj zbornikov pa je še naprodaj na FZS.

ipirc711@gmail.com

Mitja Pelicon

70 let Filatelističnega kluba Koper

Na Obali smo proslavili visok društveni jubilej, s katerim smo obeležili 70 let uspešnega dela našega društva.

Filatelistični klub Koper je bil ustanovljen 17. decembra 1948.

Tako je decembra 2018 naš klub praznoval visoko obletnico svojega delovanja. Ob tem dogodku smo se v klubu odločili, da izdamo Zbornik, osebno znamko, priložnostni poštni žig ter pisemsko ovojnico. Material je možno naročiti pri predsedniku kluba. Mestna občina Koper nas je tudi podprla pri tem projektu. Odstopila nam je prostore v Pretorski palači, kjer smo izpeljali ves program. V kulturnem programu je nastopil kvartet klarinetov iz Srednje glasbene šole Koper. Program je povezovala Karin Sabadin iz RTV Koper. Podelili smo tudi zahvale ter odličja. Prejeli so jih Mestna občina Koper, Luka Koper in Pošta Slovenije – poslovna enota Koper. Priznanja so prejeli tudi nekateri naši člani: Boris Dodič, Ivan Nanut, Mitja Pelicon ter Mitja Jančar iz sosednjega FND Piran.

Mitja Pelicon, Ivan Nanut in Mitja Jančar ob podelitvi zasluženih priznanj.

Prireditve se je udeležilo veliko število povabljenih. Tako je bila sejna dvorana praktično popolnena. Hkrati pa smo v atriju dvorane pripravili še filatelistično razstavo, na kateri je bila prikazana zbirka Mitje Pelicona, ki je vsebovala vse izdaje Filatelističnega kluba Koper od obdobja cone B do današnjih dni. Razstava je zajela tako pisemske ovojnice, poštno žige, dopisnice kot tudi drugi material.

Slavnostne prireditve se je udeležil tudi predsednik Filatelistične zveze Slovenije dr. Peter Suhadolc.

Avtor tokratne filatelistične razstave Mitja Pelicon pred svojimi razstavnimi zbirkami.

Srečko Beričič

Burno leto za škofjeloške filateliste

V naše sicer zelo razgibano društveno delovanje je na začetku leta kar dvakrat posegla starka s koso in iz naše sredine iztrgala dva nepozabna člana.

IN MEMORIAM

Boris Klemenčič (1940-2018)

Februarja 2018 smo škofjeloški filatelisti prejeli žalostno vest, da nas je za vedno zapustil naš aktivni dolgoletni filatelist Boris Klemenčič. Na svojo željo je bil pokopan v ožjem družinskem krogu. Njegova poklicna pot se je pričela po opravljeni diplomji leta 1963, ko je deset let poučeval angleški jezik na OŠ Ivana Tavčarja v Gorenji vasi. Leto dni je bil tudi ravnatelj te šole, nato pa do upokojitve svetovalec za tuje jezike (francoščino in angleščino) na Zavodu za šolstvo v Kranju. Svoje jezikovno znanje je izpopolnjeval tudi v Franciji in Angliji. Izdal je številna strokovna dela s področja izobraževanja tujih jezikov, predvsem francoščine, pa tudi prispevke iz zgodovine telesne kulture in čipkarstva v Gorenji vasi. Bil je namreč tudi podpredsednik Klekljarskega društva Deteljica Gorenja vas, kjer je bil društvu, prav zaradi znanja tujih jezikov, v veliko pomoč pri navezavi stikov s sorodnimi društvi. Na njegovo pobudo so izdali dve društveni spominski razglednici z osebno pošto znamko z likom klekljarice. V FD Lovro Košir Škofja Loka je sodeloval s svojimi zbirkami na društvenih, državnih in mednarodnih filatelističnih razstavah, bil v pripravljajalnih odborih tako za lokalne in državne (LOKAFILA 2011 in 2012), kot tudi mednarodne filatelistične razstave (EURO-PHILA 2004 in 2012) ter bil član vsakokratnega izdajateljskega sveta za

kataloge razstav. Redno nam je prevajal uvodne načrte naših tekmovalnih eksponatov za potrebe mednarodnih razstav. Bil je v uredniškem odboru ZBORNIKA 1949-2014 (65 let FD LK Škofja Loka). Vse društvene publikacije je tudi lektoriral. Zaradi njegovega poznavanja francoskega jezika in držav Beneluxa smo ob filatelističnih razstavah v Maasmechelenu (Belgija), Heerlenu (Nizozemska) in Luksemburgu z zanimivimi izleti popestrili naše tamkajšnje bivanje. Njegovo vsestranska aktivnost je bila velik prispevek k uspešnosti našega filatelističnega društva. Sredi junija 2019, ob 15-letnici delovanja Klekljarskega društva Deteljica Gorenja vas, se bomo s priložnostno filatelistično razstavo o klekljanih čipkah poklonili njegovemu spominu.

Mihael Ignac Fock (1950-2018)

Že naslednji mesec pa smo se poslovili še od našega dolgoletnega, izjemno plodovitega filatelista Mihaela I. Focka. Njegove vsestranske filatelistične dosežke, doma in na tujem, je lepo opisal podpredsednik FZS Igor Pirc, v Novi Filateliji (*In memoriam*, št. 2/2018). Prav zaradi njegovega širokega poznavanja filatelije smo ga v našem društvu stalno predlagali za člana izvršilnega odbora FZS. Tam je tudi aktivno sodeloval. Škofjeloško filatelistično društvo je od leta 2001 aktivni član mednarodne filatelistične zveze EURO-PHILA, ki združuje

evropske filatelistične klube (Maaasmechelen - Belgija, Vaasa - Finska, SFU Stockholm - Švedska, Kerkrade – Nizozemska, C.PH.I.E Luxembourg – Luksemburg). Prirejali smo vsakoletna filatelistična tekmovalna srečanja, vsakokrat v drugi državi. Tako smo tudi mi že organizirali dve srečanja v Škofji Loki, EURO-PHILA 2004 in 2012. S svojimi vrhunskimi filatelističnimi zbirkami je Miha sodeloval na vseh teh razstavah in tako prispeval k visokim uvrstitvam našega društva. Pri organizaciji naših tekmovalnih razstav pa je poskrbel pri FZS tudi za sodniško žirijo. Ob praznovanju 70-letnice škofjeloškega filatelističnega društva (septembra 2019) bomo organizirali mednarodno tekmovalno filatelistično srečanje EURO-PHILA 2019 v Škofji Loki in tako delovno počastili spomin tudi na našega nekdanjega aktivnega člana Mihaela I. Focka.

DRUŠTVENE AKTIVNOSTI

V društvu smo že 18. januarja 2018 pripravili filatelistično razstavo v predverju Kina Sora v Škofji Loki. Ob premieri animirane serije *Potovanje na ladji Beagle - Ljubezen galapaške želve*, smo na povabilo njene ustvarjalke, akademske slikarke Maje Šubic, v šestih

Mentorji krožkarjev si ogledujejo razstavo mladih filatelystov ob premieri animirane serije.
Foto: Agata Pavlovec.

razstavnih vitrinah prikazali zbirko Ekso-tične živali, ki jo je pripravil filatelistični krožek OŠ Škofja Loka-Mesto. Izdali smo tudi priložnostni poštni žig z ilustracijo galapaške želve Maje Šubic.

Velikonočno filatelistično razstavo smo pripravili v velikonočnem tednu od 26. 3. do 3. 4. 2018 v sodelovanju z župnijo Sv. Jurija Stara Loka z razstavnim eksponatom našega člana dr. Janeza Cerkenika na 96 razstavnih listih, ki je zajemala delovanje Jezusa Kristusa v Palestini, simbol velike noči na voščilnicah, razglednice in velikonočne voščilnice slikarja Maksima Gasparija ter škofjeloški pasijon na različnem filatelističnem materialu. Ob odprtju razstave je mag. Boštjan Petauer pozdravil vse prisotne v imenu FZS in poudaril poseben čar razstave, saj so velikonočne poštne znamke izredno redke. V kulturnem programu je župnijski otroški pevski zbor zapel več priložnostnih pesmi. Izdali smo priložnostno dopisnico z motivom križanega Jezusa in priložnostni poštni žig z motivom božjega jagnjeta, dopisnico pa okrasili s posrečeno priložnostno izdajo velikonočne poštne znamke.

Priložnostni poštni žig (PPŽ) z motivom božjega jagnjeta.

V sodelovanju z OŠ Škofja Loka-Mesto smo v njeni vhodni avli od 7. do 14. julija 2018 pripravili filatelistično razstavo *ZDRAV DUH V ZDRAVEM TELESU* v počastitev 155. obletnice rojstva Pierra de Coubertina (1863-2018), očeta modernih olimpijskih iger in 120. obletnice rojstva slovenskega olimpijca Leona

PPŽ z likom
olimpionika
Leona Štuklja.

Štuklja (1898-2018). Na 38 obojestranskih vitrinah so na športno tematiko razstavljali poleg članov predvsem mladi filatelisti in krožkarji, ki so prvič razstavljali, nekateri med njimi pa so sodelovali že na mednarodnih razstavah: Janez Cerkvenik (*Zdrav duh v zdravem telesu*), Katja Malenšek (*Pohodništvo, gornišstvo in alpinizem*), Matjaž Metaj (*Olimpijski simboli*), Jaka Šiberle (*Košarka*), Vinko Novak (*Bicikel*), Jernej Stanonik (*Nogomet*), Urban Murn (*Zimski olimpijski športi*), Matic Možina (*Šport na snegu in ledu*), Uroš Jesenko (*Atletika kraljica športa*), Nuša Cerar in Martin Javh (*Konji v športu*), Luka Šmid (*Hokej na ledu*), Primož Beričič (*Zadetek v mreži*), Tomaž Štajer (*Olimpijada*) in Manca Balantič (*Atletika*). V pozdravnem nagovoru sta župan mag. Miha Ješe in ravnateljica šole Doris Kužel prisrčno pozdravila bogato filatelistično razstavo in veliko udeležbo mladih filatelistov. V kulturnem programu so sodelovali učenci šole. Na izpostavljenem okencu Pošte

Utrinek s filatelističnega krožka na Osnovni šoli Škofja Loka-Mesto. Foto: Srečko Beričič.

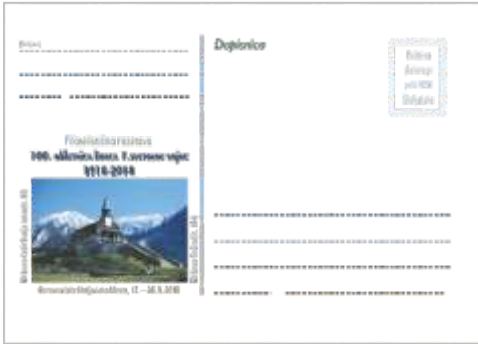
Slovenije so bile na razpolago priložnostne dopisnice z natisnjenima znamkama lika Pierra Coubertina in prvega olimpijskega stadiona ter priložnostni poštni žig z likom Leona Štuklja.

Priložnostna dopisnica z natisnjenima znamkama z likom Pierra Coubertina in olimpijskega stadiona v Atenah, kjer so bile leta 1896 prve olimpijske igre moderne dobe.

Na pobudo in v sodelovanju s Koroškim filatelističnim društvom, smo ob 90. obletnici rojstva Leopolda Suhodolčana, pisatelja, pedagoga in soustanovitelja bralne značke, rojenega v Žireh na Gorenjskem, živel in ustvarjal pa je na Prevaljah, izdali s Pošto Slovenije priložnostni poštni žig z njegovim likom. Žig je bil 10. 8. 2018 na pošti 4226 Žiri. Izdali smo tudi priložnostni ovitek z natisnjenim posnetkom njegovega doprsnega kipa iz spominskega parka na Prevaljah (delo akademskega kiparja Mirsada Begića) in spominske plošče na njegovi rojstni hiši, ki jo je postavilo Muzejsko društvo Žiri.

100. obletnico konca prve svetovne vojne (1918 – 2018) smo v našem društvu zaznamovali z meddruštveno filatelistično razstavo v 76 vitrinah. Razstava je bila v avli OŠ Škofja Loka-Mesto od 17. do 26. 9. 2018. Pripravili smo jo v sodelovanju s FD dr. Franc Marušič Nova Gorica. S filatelističnim gradivom, obogatenim z

Priložnostna dopisnica s cerkvico Sv. Duha na Javorci.

originalnimi dopisnicami, razglednicami, zemljevidi, fotografijami in drugimi dokumenti, je pet novogoriških razstavljavcev predstavilo čas prve svetovne vojne na goriškem območju s svojimi izjemnimi zbirkami. Branko Morenčič je predstavil zbirko *1. svetovna vojna v Goriških Brdih*, Marjan Malič je predstavil dve zbirki (*Priložnostne izdaje 1. svetovne vojne* in *1. svetovna vojna v naši okolici*), Jože Ropoša je predstavil tri zbirke: *XVI. korpus Avstro-Ogrske armade na goriškem območju soške fronte*, *Pokopališča, nemi spomini prve svetovne vojne* in *Sveta Gora v času 1. svetovne vojne*. Na mednarodni razstavi *Alpe-Jadran Fila 2018* v Varaždinu je za to zbirko prejel zlato medaljo in posebno pohvalo žirije. Jože Hmeljak je predstavil zbirko *Rihemberk/Branik med prvo svetovno vojno*, Simon Kovačič pa zbirko *Avstro-Ogrska vojaška pošta na soški fronti*. Dogodke med in ob koncu prve svetovne vojne, povezane z generalom Maistrom in z Malgajem ter znamenite prve slovenske znamke pa je razstavljala naš član dr. Janez Cerkvjenik. Ob odprtju razstave je župan, mag. Miha Ješe, pohvalil škofjeloško filatelistično društvo, ki z razstavami zaznamuje pomembne jubileje. Razstavo je odprla pomočnica ravnateljice OŠ Škofja Loka-Mesto Saša

Čadež in se zahvalila škofjeloškemu filatelistom za dolgoletno uspešno sodelovanje z njihovo šolo, kjer vzgajajo tudi mlade filateliste. Učenci OŠ Škofja Loka-Mesto so pripravili kulturni program, kjer so prebirali pisma Alojzija Praprotnika z Malega Vrha, ki jih je pisal domačim s fronte. Na izpostavljenem okencu Pošte Slovenije je bil na razpolago priložnostni poštni žig, posvečen spravi in poti miru 1918-2018. V sklopu razstave smo filatelisti pripravili tudi priložnostne dopisnice z natisnjeno cerkvico Sv. Duha na Javorci. V naslednjih dveh dneh je učence višjih razredov po dve šolski uri po razstavi vodil mag. Srečko Beričič. Razvrstilo se je kar 8 oddelkov, ki so z velikim interesom, vključno z učitelji zgodovine, spremljali dogodke iz časa prve svetovne vojne.

PPŽ posvečen spravi in poti miru.

Na mednarodnem simpoziju *100 LET VERIGARJEV*, ki ga je organizirala FZS od 12. do 14. 10. 2018 v Ljubljani, je bil prisoten s strani našega društva dr. Janez Cerkvjenik, ki je sodeloval s svojo zbirko *Prve slovenske znamke po prvi svetovni vojni* na mednarodni razstavi *V pričakovanju 100. obletnice prvih slovenskih poštnih znamk*, ki jo je pripravilo Društvo zbirateljev VERIGAR Brežice v Galeriji Posavskega muzeja Brežice v času simpozija. Razstavo s 14 vrhunskimi zbirkami (po ena iz Nizozemske in Švice ter kar 12 iz Slovenije: iz Brežic, Novega mesta, Maribora, Ljubljane in Škofje Loke) so si ogledali tudi udeleženci ljubljanskega simpozija.

V knjižnici Nova vas na Blokah so od 12. 10. do 21. 11. 2018, v počastitev 80-letnice izgradnje hangarja *Jadralnega centra Bloke*, pripravili razstavo Srečka Gombača *Bloke in letala* ter filatelistične razstave dveh članov našega društva, Borisa Podgorška (*Zgodovina in razvoj letalstva*) in Primoža Čebulja (*Ženske - pilotke*) ter Martine Hribar, pobudnice razstave, *Osebnostne poštne znamke o kulturni dediščini Blok*.

Na mednarodni filatelistični razstavi *ALPE-JADRAN FILA 2018*, od 18. do 21. 10. 2018 v Varaždinu, sta sodelovala tudi člana škofjeloškega FD, mladinec Luka Šmid z eksponatom *Bitja prazgodovine*, ki je prejel srebrno medaljo (65 točk) in član Mitja Lešnjak z eksponatom *Film - sedma umetnost* in prejel bronasto medaljo (56 točk).

V sodelovanju z Zavodom Ivana Cankarja Vrhnika in Pošto Slovenije, P.E. Ljubljana, smo v Cankarjevem letu od 2. do 22. 10. 2018 filatelisti iz različnih filatelističnih društev ter Društva kartofilov Slovenije organizirali meddruštveno filatelistično razstavo *Pisana beseda v slovenskem prostoru* v Cankarjevem domu na Vrhniku. Kulturni utrip s prikazom pisane slovenske besede od nastanka Brižinskih spomenikov pa vse do danes, so v 40 vitrinah skušali predstaviti s filatelističnim in drugim gradivom naslednji razstavljalci:

Razstavljalci ob postavitvi meddruštvene filatelistične razstave na Vrhniku. Foto: Bojan Šesek.

PPŽ z likom Ivana Cankarja.

Zmago Tančič, Ljubljana, Društvo kartofilov Slovenije – *Cankar in Ljubljana na razglednicah*, Tone Simončič, FD Ljubljana – *Slovenska in jugoslovanska umetnost*, Andro Alujevič, FD Ljubljana – *Znamenite osebnosti*, Jože Keber, Koroško filatelistično društvo – *Korošice in Korošci smo zmerom za mušter bili*. Iz škofjeloškega društva pa so razstavljali zbirke Primož Čebulj (*Pisava*), Darja Šesek, (*Rastem s knjigo*) in Janez Cerkvjenik, (*Pisana beseda, Cankarjevo leto*). Ob odprtju razstave je o pomenu filatelistične govornice v Cankarjevem letu 2018 spregovoril Igor Pirc, podpredsednik FZS, Tatjana Oblak Milčinski, koordinatorka iz Zavoda Ivana Cankarja Vrhnika, pa je prebrala dve Cankarjevi pismi njegovim prijateljicam.

Izpostavljeno okence Pošte Slovenije ob odprtju filatelistične razstave v Cankarjevem domu.

Foto: Srečko Beričič.

Na izpostavljenem okencu Pošte Slovenije so bili na voljo priložnostni poštni žig z likom Ivana Cankarja in priložnostna poštna dopisnica z natisnjeno pisateljovo rojstno hišo ter tudi priložnostna poštna znamka z likom Ivana Cankarja.

Priložnostna dopisnica z rojstno hišo pisatelja Ivana Cankarja.

23. 11. 2018 smo izdali PPŽ ob 70-letnici delovanja škofjeloške livarske skupine LTH Castings, ki je prišla leta 1948 kot državno elektro-kovinsko podjetje Motor, bila nekaj desetletij kot livarski in orodjarski del v senci večjega dela LTH (Loške tovarne hladilnikov), poznane predvsem po hladilstvu, ki pa je danes ni več. Leta 1989 so se osamosvojili v enovito podjetje LTH-Orodjarna in livarna, ki jo je leta

1993 odkupila in dokapitalizirala avstrijska firma v UNITECH LTH-OL, nato leta 1998 prevzela angleška firma in preimenovala v TCG UNITECH Lth-ol, nakar je podjetje v letu velike finančne krize (2009) odkupila skupina domačih menedžerjev. Podjetje je v zadnjih letih in desetletjih doživelo nesluten razvoj in se razvilo v skupino LTH Castings, ki ima 1800 zaposlenih v obratih Škofja Loka, Trata in Ljubljana (na območju nekdanjega Litostroja) ter še 1000 zaposlenih v hčerinskih obratih na Hrvaškem, v Ben-

kovcu in Čakovcu ter na Ohridu v Makedoniji. Letos pričakujejo približno 300 milijonov evrov prodajnih dohodkov.

srecko.beric@yahoo.com

Franc Poklar – filatelist, numizmatik in raziskovalec domače arheologije - stoletnik

Dolgoletni društveni podpredsednik Franc Poklar, starosta numizmatikov in filatelistov na Ilirskobistriškem, je 19. februarja 2019 slavil stoto obletnico rojstva.

Člani društva mu iskreno čestitamo, se zahvaljujemo za njegovo naklonjenost društvu in njegovo obsežno mentorsko delo, ki ga je posvetil društvu, članom in mladini. Želimo mu še obilo prijetnih in zdravih let.

Njegovo obsežno raziskovalno delo, še posebej pri proučevanju antične preteklosti na Ilirskobistriškem, je imelo tudi širši vseslovenski pomen, kar so prepoznali tudi v arheološkem društvu Slovenije in mu namenili visoko društveno priznanje. Nagradila ga je tudi občina Ilirska Bistrica in ga proglasila za častnega občana Ilirske Bistrice. Naziv častni član si je zaslužil tudi v Primorskem

numizmatičnem društvu, katerega član je od ustanovitve leta 1973.

Častno priznanje arheološkega društva Slovenije je g. Poklarju vročila njegova predsednica, gospa Barbara Ravnik Toman, julija 2001 na svečanosti v Narodnem muzeju v Ljubljani.
Tekst in foto Vojko Čeligoj.

Igor Pirc

Atlantik vabi Alpe in Jadran v goste

Portugalska filatelistična federacija (Federação Portuguesa de Filatelia) na čelu s predsednikom Pedrom vaz Pereiro, vabi od 1. do 6. oktobra 2019 članice regionalne skupine Alpe Jadran Filatelija v goste - in sicer na filatelistično razstavo, ki bo postavljena v mestu Viana do Castelo, posvečena pa bo bližajoči se 500-letnici portugalske Pošte.

Vabilo je bilo posredovano že lansko jesen in članice AJF so se do vabila na letošnji razstavi SLOVENIJA 2019 v Kamniku seveda pozitivno opredelile. Kljub nekaterim prekrivanjem datumov prireditev so vse vabilo sprejele in kot kaže, bodo vse članice, razen Švice, v Viani do Castelo prisotne.

Slovenski komisar Peter Suhadolc prijave že zbira, naša želja je, da se tam že drugič dostojno predstavimo; naj spomnim, da smo bili slovenski filatelisti vabljeni kot gostje na portugalsko-brazilski razstavi LUBRAPEX leta 2009 v portugalsko mesto Evoro (Lubrapex je vsaki dve leti v eni od obeh dežel).

Viana do Castelo je obmorsko mesto na severu Portugalske z ostanki rimske in keltske naselitve. Nekdanji center ribolova na Atlantiku ima kar

nekaj muzejev, med katerimi je zelo zanimiva spremljevalna ladja ribiških odprav v severni Atlantik – potujoča bolnišnica z vsemi potrebnimi operacijskimi dvoranami in drugimi pripomočki.

ipirc711@gmail.com

Atlantic & Alpe Adria
Viana do Castelo

Igor Pirc

Vabilo k razstavljanju na razstavi NAPOSTA 2020 – februarja 2020 v Nemčiji

Nemška filatelistična zveza (BDPh) vabi razstavljalce iz dežel, ki so vključene v regionalno povezavo MULTILATERALE (tudi Slovenija je že vključena), da razstavljajo na državni razstavi I. ranga, ki bo od **13. do 16. februarja 2020, v dvorani Ohreland na Magdeburger StraÙe 57 v nekdanjem vzhodnonemškem kraju Haldensleben.**

Prijavnica je na razpolago na naslovu www.naposta.de; ki se jo izpolnjeno posreduje komisarju razstave Bennyju Bergerju, Postfach 1121, 06780 Zörbig ali po e-pošti: berger_benny@web.de (kot sken v digitalni obliki, JPG ali PDF formatu, kakovosti 300 dpi).

Rok za prijave je 15. oktober 2019. Prijavite se neposredno, ker nacionalni komisarji niso predvideni. Stroške dostave zbirk na razstavo krije vsak razstavljevec sam.

Uganka

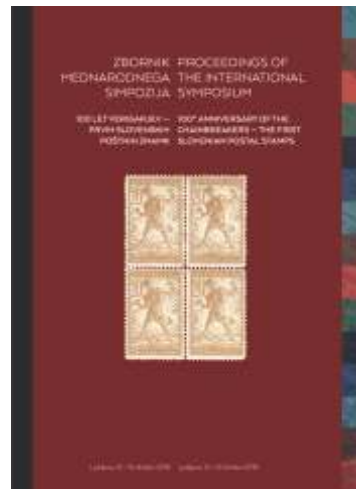
Katera je najdaljša slovenska beseda brez samoglasnikov?

V pomoč vam je lahko Velikanjev Katalog poštne znamke Slovenije ...

Med pravnimi odgovori bomo z zavezanimi očmi izbrali enega in ga nagradili z Zbornikom simpozija Verigarji 100.

Odgovore pošljite do 31. avgusta 2019 na naslov uredništva Nove filatelije:

FZS, Čopova 11, p.p. 1581, 1001 Ljubljana.

PS PAKETOMAT

Ko prevzem in dostava
postaneta zabava!

© SHUTTERSTOCK

DOSTOPNO, HITRO IN ENOSTAVNO.

Z našo mrežo samopostrežnih avtomatov lahko brez
čakanja v vrsti prevzimate in oddajate svoje pošiljke:
enostavno, kadarkoli, 24/7!

www.posta.si/paketomat

 Pošta Slovenije
Zanesljivo z vami!